

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет історії та міжнародних відносин
Кафедра бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту**

Курей Оксана Андріївна

МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ТА ДІЛОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Навчально-методичний комплекс

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Спеціалізація: Бізнес-адміністрування

Освітній рівень: другий (магістерський)

Статус курсу: загальний

Ужгород
2019

Макроекономічна політика та ділове середовище: навч.-метод. комплекс з навч. дисципліни для студентів 1 курсу галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» освітнього рівня «магістр» / уклад. Курей О.А. – Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2019. – 47 с.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24400>

Укладач:

Курей Оксана Андріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту

Рецензенти:

Готра Вікторія Вікторівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «УжНУ».

Жуков Святослав Августович – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту ДВНЗ «УжНУ».

Відповідальна за випуск:

Дюгованець Олеся Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту, в.о. завідувача кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту ДВНЗ «УжНУ».

Рекомендовано на засіданні кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту ДВНЗ «УжНУ», протокол № 9 від 27 березня 2019 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ», протокол № 4 від 04 квітня 2019 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	5
2. Тематичний план дисципліни.....	6
3. Зміст і плани лекційних занять за програмою змістових модулів.....	6
4. Зміст семінарських занять	12
5. Приклади тестових завдань	19
6. Приклади типових задач з дисципліни.....	25
7. Самостійна робота студентів.....	27
8. Глосарій.....	29
9. Порядок поточного та підсумкового оцінювання знань студентів	40
10. Питання для залікового контролю	42
11. Рекомендована література	45

ВСТУП

Макроекономіка є певною системою знань про функціонування економіки як єдиного цілого, елементів і рівнів економіки як системи, їх взаємодії. При цьому макроекономіка виступає основою **макроекономічної політики держави**, оскільки дає можливість відповісти на такі запитання:

- як можна уникнути глибоких спадів виробництва, високого рівня безробіття, гіперінфляції;
- як впливають на ефективність функціонування фірм та добробут домогосподарств, незалежно від їх економічної поведінки, зміни в економічному середовищі;
- як і чому відбуваються зміни умов ділової активності.

Головне завдання макроекономічної політики – досягнення економічної рівноваги, а головним засобом макроекономічних досліджень виступають макроекономічні моделі – математичні рівняння, за допомогою яких у спрощеному (абстрактному) вигляді прагнуть відобразити реальні макроекономічні процеси. Мета макроекономічного моделювання – досягти розуміння того, як функціонує економіка, а отже, що може трапитись, коли відбудуться ті чи інші зміни у її конкретній ланці. Таке розуміння дає змогу прогнозувати наслідки і варіанти доцільної стратегії у діловому середовищі. Останнє, у свою чергу, формується під впливом заходів макроекономічної політики, з одного боку, а з іншого – впливає і визначає макроекономічну політику держави.

Мета вивчення дисципліни «Макроекономічна політика та ділове середовище»: оволодіння студентами знань і практичних навичок з основ макроекономічної політики та її впливу на ділове середовище компаній, зокрема, вивчення особливостей побудови макроекономічних моделей та моделювання макроекономічних показників, виявлення ролі макроекономічної політики в системі державного регулювання економіки та формування базису ділового середовища тощо.

В зв'язку з визначеною метою, головне **завдання** курсу – сформулювати знання про функціонування економіки як єдиного цілого, елементи і рівні економіки як системи, їх взаємодію та середовище функціонування, а також описати цю взаємодію через макроекономічні моделі.

*У результаті вивчення курсу студенти повинні **знати**:*

- як формується і функціонує ринковий механізм;
- як досягається рівновага між виробництвом і споживанням;
- які важелі використовуються державою для підтримки економічного зростання і подолання спаду виробництва;
- які важелі використовуються для регулювання інфляції, безробіття, боротьби з бідністю, підтримки життєвого рівня населення;
- на яких принципах будується зовнішньоекономічна діяльність держави;
- яким чином підтримується конкуренція, обмежується монополізм і створюється сприятливе середовище для розвитку бізнесу і т. ін.

***вміти**:*

- використовувати способи й методи макроекономічного моделювання для аналізу загальної економічної ситуації;
- формувати практичні рекомендації для досягнення макроекономічної рівноваги із застосуванням основних інструментів макроекономічної політики;
- аналізувати вплив заходів макроекономічної політики та зовнішнє та внутрішнє середовище діяльності компаній.

Предметом дисципліни «Макроекономічна політика та ділове середовище» є зміст, методологічні основи побудови і функціонування, а також основи реалізації макроекономічної політики.

Передумовами для вивчення дисципліни є перелік дисциплін, які формують стійкі міждисциплінарні зв'язки та визначають місце дисципліни «Макроекономічна політика та ділове середовище» у структурно-логічній схемі підготовки магістрів:

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, що вивчаються разом з даною дисципліною	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
	1. Економіка фірми та правове забезпечення трансакцій 2. Публічне адміністрування 3. Ділове адміністрування	1. Світогосподарські зв'язки та міжнародний бізнес 2. Управління конкурентоспроможністю підприємства

Методичною основою розроблених рекомендацій є: 1) Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту»; 2) Положення про організацію навчально-методичного процесу кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту; 3) ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»; 4) ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»; 5) Положення про організацію державної атестації студентів ДВНЗ «УжНУ».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<i>Кількість кредитів: 3,5</i>	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Дисципліна циклу загальної підготовки
Модулів: 2	Спеціальність (професійне спрямування): 073 Менеджмент (Бізнес-адміністрування)	Рік підготовки: 1-й
Змістових модулів: 2		Семестр: 1-й
Загальна кількість годин: 105		
Тижневих годин: аудиторних – 3 самостійної роботи – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Магістр	Лекції: 26 год. Практичні, семінарські: 14 год. Самостійна робота: 65 год. Вид контролю: залік

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л*	п*	с.р.*
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Основи теорії макроекономічної політики				
Тема 1. Макроекономічна політика: зміст, цілі та інструменти	4	2	–	2
Тема 2. Загальна макроекономічна рівновага	7	2	1	4
Тема 3. Макроекономічна нестабільність: цикли ділової активності, безробіття, інфляція	9	2	1	6
Тема 4. Економічне зростання	6	2	–	4
Тема 5. Грошово-кредитна політика	8	2	1	5
Тема 6. Фіскальна політика держави	8	2	1	5
Тема 7. Макроекономічна політика у відкритій економіці	6	2	–	4
Модульний контроль 1	2	-	2	–
Разом за змістовим модулем 1	50	14	6	30
Змістовий модуль 2. Макроекономічна політика та ділове середовище				
Тема 8. Теоретичні основи формування ділового середовища	8	2	–	6
Тема 9. Ефективність функціонування ділового середовища	11	2	2	8
Тема 10. Інституційні проблеми формування ділового середовища	10	2	2	7
Тема 11. Ділове середовище міжнародної економічної діяльності	10	2	–	6
Тема 12. Ділова активність підприємств	14	4	2	8
Модульний контроль 2	2	-	2	–
Разом за змістовим модулем 2	55	12	8	35
Усього годин	105	26	14	65

* л – лекційні години, п – практичні, с.р. – години самостійної роботи

3. ЗМІСТ І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ПРОГРАМОЮ ЗМІСЛОВИХ МОДУЛІВ

Тема 1. Макроекономічна політика: зміст, цілі та інструменти

Мета заняття – сформувати знання про зміст, цілі та засоби (інструменти) макроекономічної політики.

План заняття:

1. Державне втручання в економіку як об'єктивна необхідність.
2. Сутність макроекономічної політики.
3. Ефективність макроекономічної політики.
4. Макроекономічне моделювання як основний метод пізнання макроекономічних явищ.

Державне втручання в економіку як об'єктивна необхідність. Теорія суспільного вибору. Зміст, цілі та засоби (інструменти) макроекономічної політики. Модель прийняття економічного рішення як основа економічної політики. Економічні мультиплікатори. Мультиплікатор державних витрат. Мультиплікатор податків. Мультиплікатор відсоткової ставки. Грошовий мультиплікатор. Теорії економічної політики Я.Тінбергена та

Р.Манделла. Ефективність економічної політики. Підходи до пояснення ефективності макроекономічної політики та її засобів. Закон А.Вагнера. Ефективність В.Парето.

Макроекономічне моделювання як основний метод пізнання макроекономічних явищ. Сутність понять «макроекономічне моделювання», «макроекономічна модель». Параметри макроекономічних моделей. Класифікація макромоделей. Принципи побудови макроекономічних моделей. Сутність моделі кругообороту ресурсів, продуктів і доходів. Проста модель кругообороту у закритій приватній економіці. Моделі кругообороту закритої та відкритої економік.

Тема 2. Загальна макроекономічна рівновага

Мета заняття – сформулювати поняття макроекономічної рівноваги, проаналізувавши, які чинники впливають на попит і пропозицію в економіці в цілому, як встановлюється макроекономічна рівновага, які причини призводять до її порушення та як економічна політика уряду може сприяти відновленню рівноваги.

План заняття:

1. Сукупний попит і сукупна пропозиція.
2. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції.
3. Споживання, заощадження, інвестиції та умови рівноважного обсягу виробництва.
4. Макроекономічна рівновага на грошовому ринку.
5. Ринок праці та його рівновага.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Модель AD–AS. Сукупний попит: зміст, структура, фактори, що на нього впливають. Крива AD. Сукупна пропозиція: зміст, фактори, що її визначають. Відрізки кривої сукупної пропозиції. Короткострокова та довгострокова криві сукупної пропозиції (AS). Ефект храповика. Моделі макроекономічної рівноваги на різних відрізках кривої сукупної пропозиції.

Споживання, заощадження, інвестиції та умови рівноважного обсягу виробництва. Функції заощадження і споживання: графічне зображення. Поняття «середньої» та «граничної» схильностей до споживання і заощадження. Кейнсіанська та неокласична функції автономних інвестицій. Мультиплікатор інвестицій. Модель акселератора.

Рівновага національного ринку благ. Загальна економічна рівновага Л.Вальраса. Ринок благ (товарів та послуг) та його рівновага: кейнсіанська та класична моделі. «Кейнсіанський хрест» як модель пояснення макрорівноваги на товарному ринку. Причини недостатності ефективного попиту за Дж.М.Кейнсом.

Макроекономічна рівновага на грошовому ринку. Зміст та елементи грошової маси. Грошовий ринок. Попит та пропозиція грошей і чинники, що їх визначають. Депозитний і грошовий мультиплікатори.

Ринок праці та його рівновага. Умови рівноваги ринків товарів, грошей та праці. Модель Хікса-Хансена (модель IS-LM). Теорія надання переваг ліквідності.

Моделі загальної макроекономічної рівноваги: неокласична, кейнсіанська та синтезована.

Стан та чинники макроекономічної рівноваги в економіці сучасної України. Модель пояснення кризи попиту українського дослідника М.Михалевича.

Тема 3. Макроекономічна нестабільність: цикли ділової активності, безробіття, інфляція

Мета заняття – висвітлити поняття економічної нестабільності та її можливі прояви – економічні цикли, безробіття, інфляцію, що дозволяє розглядати зміст кейнсіанської

теорії, політику держави, спрямовану на запобігання спадів, основні моделі економічної політи

План заняття:

1. Макроекономічна нестабільність: зміст, форми вияву і головні макроекономічні суперечності.
2. Теорії циклічного розвитку та їх класифікація.
3. Сутність, види, причини та наслідки інфляції, вимірювання інфляції.
4. Макроекономічна нестабільність на ринку праці. Закон А.Оукена.
5. Зв'язок інфляції та безробіття. Крива А.Філіпса.

Макроекономічна нестабільність: зміст, форми вияву і головні макроекономічні суперечності. Циклічні коливання, їх різновиди. Класичний та сучасний економічні цикли. Трендові тенденції в економіці.

Підходи до розуміння економічного циклу. Теорії циклічного розвитку та їх класифікація. Теорії нововведень. Грошова теорія. Теорії недоспоживання. Теорії асинхронності. Нециклічні коливання економіки. Механізм поширення циклічних коливань. Моделі економічних циклів. Модель коливання сукупної пропозиції (випуску) при «хибних уявленнях працівників про зарплату» (fooling-model). Модель коливань сукупної пропозиції при недосконалій інформації (imperfect-information model). Модель коливань сукупної пропозиції при «жорсткій зарплаті» («sticky-wage model»). Модель сукупної пропозиції при «жорстких цінах» («sticky-price model»). Модель «реального економічного циклу». Адаптація економічної системи до циклічних коливань. Державне антициклічне регулювання.

Сутність, причини та види інфляції, вимірювання інфляції. Наслідки інфляції. Моделювання інфляції попиту. Моделювання інфляції витрат (пропозиції). Інфляція, пов'язана зі спадом. Макроекономічна нестабільність на ринку праці. Безробіття і його прояви. Закон А.Оукена. Зв'язок інфляції та безробіття. Крива А.Філіпса. Антиінфляційна політика держави та політика зайнятості.

Тема 4. Економічне зростання

Мета заняття – оволодіти знаннями про зміст і суперечності економічного зростання, з'ясувати основи побудови головних моделей економічного зростання.

План заняття:

1. Економічне зростання: зміст, джерела, типи та фактори.
2. Суперечності економічного зростання.
3. Кейнсіанські моделі економічного зростання без урахування технічного прогресу Є.Домара та Р.Харрода.
4. Неокласична модель економічного зростання Р.Солоу.

Економічне зростання: зміст, джерела, типи та фактори. Суперечності економічного зростання. Схожі та відмінні риси моделей економічного зростання та економічного розвитку. «Динаміка надолуження» А.Гершенкрона як пояснення швидких темпів економічного зростання. Перехід до системи змішаної економіки як фактор швидкого економічного зростання у післявоєнний період. Кейнсіанські моделі економічного зростання без урахування технічного прогресу Є.Домара та Р.Харрода. Неокласична модель економічного зростання Р.Солоу. Модель економічного зростання в Україні В.Геєця.

Тема 5. Грошово-кредитна політика

Мета заняття – ознайомитися зі змістом і теоретичними концепціями грошово-кредитної політики, її місцем і значенням у системі державного регулювання економіки та формування ефективного ділового середовища.

План заняття:

1. Грошово-кредитна система та її характерні риси.
2. Зміст і теоретичні концепції грошово-кредитної (монетарної) політики.
3. Засоби прямого впливу центрального банку на пропозицію грошей.
4. Емісійна політика держави та рівень монетизації.
5. Опосередковані засоби грошово-кредитної політики.

Грошово-кредитна система та її характерні риси. Структура, об'єкти та суб'єкти грошово-кредитної системи. Зміст і теоретичні концепції грошово-кредитної (монетарної) політики. Кейнсіанський та монетаристський підходи до грошової політики. Методи грошово-кредитного регулювання економіки. Роль центрального банку у здійсненні грошово-кредитної політики. Засоби прямого впливу центрального банку на пропозицію грошей. Емісійна політика держави. Рівень монетизації. Мультивалютність економіки. Опосередковані засоби грошово-кредитної політики. Проблеми та перспективи грошово-кредитної політики в Україні.

Тема 6. Фіскальна політика держави

Мета заняття – освоєння теоретичних і практичних аспектів фіскальної політики, оволодіння навичками розробляти пропозиції щодо вдосконалення податкового законодавства та аналізувати критерії оцінки та показники ефективності фіскальної політики.

План заняття:

1. Зміст, види та завдання фіскальної політики.
2. Взаємозв'язок між розміром податкових ставок і обсягом податкових надходжень: крива Лаффера.
3. Дискреційна та автоматична фіскальна політика.
4. Концепції балансування державного бюджету.
5. Державний борг та його вплив на національну економіку.

Зміст, види та завдання фіскальної політики. Об'єкти фіскальної політики. Бюджетна система. Державний бюджет. Податки як основне джерело доходів держави та їх основні функції. Взаємозв'язок між розміром податкових ставок і обсягом податкових надходжень: крива Лаффера. Вплив засобів фіскальної політики на макроекономічну ситуацію. Дискреційна та автоматична фіскальна політика. Стан державного бюджету. Бюджетне обмеження. Концепції балансування державного бюджету. Державний борг та його вплив на національну економіку. Взаємозв'язок грошово-кредитних та фіскальних методів політики держави.

Тема 7. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Мета заняття – сформулювати знання про моделі макроекономічної рівноваги у відкритій економіці та основні елементи механізму зовнішньоекономічної політики.

План заняття:

1. Рівновага обсягу виробництва і доходу у відкритій економіці.
2. Рівновага товарного, грошового та зовнішнього ринків.
3. Модель Манделла – Флемінга для малої відкритої економіки.
4. Механізм зовнішньоекономічної політики та її основні елементи.

Рівновага обсягу виробництва і доходу у відкритій економіці. Рівновага товарного, грошового та зовнішнього ринків. Модель Манделла – Флемінга для малої відкритої економіки.

Механізм зовнішньоекономічної політики та її основні елементи.

Стимулююча бюджетно-податкова політика при плаваючому курсі. Стимулююча грошова політика при плаваючому курсі. Стимулююча зовнішньоторговельна політика при плаваючому курсі. Стимулююча бюджетно-податкова політика при фіксованому курсі. Стимулююча грошова політика при фіксованому курсі. Стимулююча зовнішньоторговельна політика при фіксованому курсі.

Тема 8. Теоретичні основи формування ділового середовища

Мета заняття – засвоїти теоретичні підходи до вивчення ділового середовища й особливості його формування, типологізації та класифікації.

План заняття:

1. Теоретичні підходи до вивчення бізнес-середовища в рамках класичної та неокласичної теорій.
2. Сутність бізнес-середовища як макроекономічної категорії, його основні ознаки та чинники формування.
3. Типологізація бізнес-середовища як системи.
4. Класифікація бізнес-середовища: системний підхід.

Теоретичні підходи до вивчення бізнес-середовища в рамках класичної та неокласичної теорій. Інституціональна та неоінституціональна методологія формування бізнес-середовища.

Сутність бізнес-середовища як макроекономічної категорії, його основні ознаки та чинники формування. Типологізація бізнес-середовища як системи. Класифікація бізнес-середовища: системний підхід. Методологічні аспекти формування бізнес-середовища в умовах інституційних трансформацій. Бізнес-середовище в Україні.

Тема 9. Ефективність функціонування ділового середовища

Мета заняття – ознайомитися з принципами та підходами до оцінки ефективності структурних трансформацій підприємництва, інвестиційної привабливості ділового середовища у взаємозв'язку із заходами макроекономічної політики.

План заняття:

1. Інституційно-економічні проблеми формування бізнес-середовища.
2. Ефективність структурних трансформацій підприємництва і державна політика.
3. Інвестиційна сприятливість бізнес-середовища.

Інституційно-економічні проблеми формування вітчизняного бізнес-середовища. Тенденції та ефективність розвитку підприємництва в Україні. Аналіз ефективності структурних трансформацій підприємництва. Економетричне моделювання вітчизняного

бізнес-середовища в умовах інституційних трансформацій. Обґрунтування інституційних параметрів бізнес-середовища України. Інвестиційна сприятливість бізнес-середовища.

Тема 10. Інституційні проблеми формування ділового середовища

Мета заняття – систематизувати знання про дозвільну систему та регуляторну політику, їх взаємовплив та взаємозв'язок із поняттями (явищами) корупції та рейдерства, оцінити ймовірний вплив останніх на ділове середовище.

План заняття:

1. Дозвільна система та регуляторна політика у сфері підприємницької діяльності.
2. Корупція як інституційна деформація бізнес-середовища.
3. Рейдерство: ризики та шляхи подолання.
4. Податкове середовище функціонування бізнесу.

Дозвільна система та регуляторна політика у сфері підприємницької діяльності: стан, проблеми і напрями удосконалення. Корупція як інституційна деформація бізнес-середовища. Рейдерство як деструктивна девіантна ознака вітчизняного бізнес-середовища: ризики та шляхи подолання. Податкове середовище функціонування бізнесу.

Тема 11. Ділове середовище міжнародної економічної діяльності

Мета заняття – поглибити знання змісту та принципів функціонування компаній у міжнародному діловому середовищі із врахуванням впливу глобалізації та міжнародних валютообмінних ринків.

План заняття:

1. Глобалізація і міжнародне ділове середовище.
2. Теорія порівняльних переваг.
3. Фритрейдерство і протекціонізм.
4. Міжнародні валютообмінні ринки та їх вплив на формування ділового середовища міжнародної економічної діяльності.

Глобалізація і міжнародне ділове середовище. Компанія на міжнародному ринку. Теорія порівняльних переваг. Фритрейдерство і протекціонізм. Технологічне середовище міжнародного бізнесу. Глобальний та регіональний аспекти оцінювання рівня розвитку ділового середовища.

Міжнародна кооперація. Міжнародні валютообмінні ринки та їх вплив на формування ділового середовища міжнародної економічної діяльності.

Тема 12. Ділова активність підприємств

Мета заняття – сформулювати уявлення про сутність і зміст ділової активності підприємств як головної характеристики ефективності макроекономічної політики та ділового середовища, оцінити показники рівня ділової активності.

План заняття:

1. Сутність поняття ділової активності.
2. Ділова активність підприємств як головна характеристика ефективності макроекономічної політики та ділового середовища.
3. Показники рівня ділової активності підприємств.

Сутність поняття ділової активності. Ділова активність підприємств як головна характеристика ефективності макроекономічної політики та ділового середовища. Ділова активність на макrorівні та її показники. Показники рівня ділової активності підприємств. Макроекономічний аналіз ділової активності підприємств.

4. ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1

Тема 2. Загальна макроекономічна рівновага

Тема 3. Макроекономічна нестабільність: цикли ділової активності, безробіття, інфляція

План заняття:

1. Перевірка рівня засвоєння студентами лекційного матеріалу
2. Виконання практичних завдань
3. Тестовий бліц-контроль
4. Заслуховування доповідей на обрану тему з переліку питань для самостійного опрацювання

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте поняття макроекономічної рівноваги.
2. Опишіть поняття і структуру сукупного попиту теоретично та графічно.
3. Які цінові й нецінові фактори впливають на сукупний попит? Покажіть на графіку вплив цих факторів.
4. Опишіть поняття і структуру сукупної пропозиції теоретично та графічно. Із яких відрізків складається крива сукупної пропозиції?
5. Які цінові й нецінові фактори впливають на сукупну пропозицію? Покажіть на графіку вплив цих факторів.
6. Опишіть графічно варіанти рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції при зміні попиту та пропозиції.
7. Охарактеризуйте поняття споживання, його складові та основні правила сукупного споживання за Кейнсом. Покажіть графічно функцію споживання.
8. Охарактеризуйте поняття заощадження, його складові. Покажіть графічно функцію заощадження.
9. Як впливають недоходні фактори на споживання та заощадження? Покажіть на графіку.
10. Опишіть поняття, види інвестицій і функцію інвестиційного попиту
11. Опишіть невідсоткові фактори впливу на інвестиції.
12. Що таке мультиплікатор інвестицій? Опишіть графічно рецесійний та інфляційний розрив.
13. Що таке грошова маса та грошовий агрегат? Як визначають швидкість обігу грошей? Опишіть рівняння грошового обігу.
14. Охарактеризуйте та зобразіть графічно рівновагу на грошовому ринку. Які фактори впливають на зміну попиту та пропозиції грошей?
15. Як пояснюють причини безробіття класична, кейнсіанська та неокласична економічні школи?
16. Охарактеризуйте графічно моделі ринку праці за класичною та кейнсіанською економічними теоріями.
17. Опишіть моделі загальної макроекономічної рівноваги: неокласичну, кейнсіанську та синтезовану.

18. Коли виникла перша економічна криза? Чим вона була обумовлена? Хто вперше визначив причини виникнення економічних криз?
19. Що визнається головною причиною циклічних коливань економіки?
20. Яка економічна криза визнається найбільш глибокою?
21. Що викликає циклічні коливання у плановій економіці?
22. Що таке економічний цикл? Назвіть види економічних циклів.
23. Які характеристики має економічний цикл?
24. Назвіть основні індикатори фаз циклу.
25. Опишіть і зобразіть модель економічного циклу.
26. Назвіть фази економічного циклу та їх характерні риси.
27. На якій фазі економічного циклу перебуває економіка України? Обґрунтуйте свою відповідь.
28. Назвіть два основних підходи до визначення причин економічних циклів?
29. Поясніть характерні ознаки коротких і середніх циклів.
30. Якими є особливості економічних циклів Кондратьєва?
31. Опишіть особливості та зобразіть графічно сучасні економічні цикли.
32. Як пояснює причини виникнення та особливості перебігу середніх циклів теорія нововведень?
33. Як пояснює причини виникнення та особливості перебігу середніх циклів грошова теорія?
34. Як пояснює причини виникнення та особливості перебігу середніх циклів теорія недоспоживання?
35. Як пояснює причини виникнення та особливості перебігу середніх циклів теорії синтетичного напрямку?
36. Як пояснює причини виникнення економічних коливань неокласична модель?
37. Як пояснює причини виникнення економічних коливань неокейнсіанська модель?
38. Як пояснює причини виникнення економічних коливань модель Калдора?
39. Як пояснює причини виникнення економічних коливань модель мультиплікатора-акселератора?
40. Як пояснює причини виникнення економічних коливань модель політичного кон'юнктурного циклу?
41. Що таке інфляція? Чому вона виникає?
42. Назвіть показники інфляції.
43. Як пояснюють першопричини виникнення інфляції структурна і монетарна концепції?
44. Назвіть внутрішні та зовнішні причини інфляції.
45. Поясніть поняття інфляції попиту та зобразіть його графічно.
46. Поясніть поняття інфляції пропозиції та зобразіть його графічно.
47. Якими є основні економічні та соціальні наслідки інфляції?
48. Що відображає закон Оукена? Зобразіть графік кривої Оукена.
49. Що відображає крива Філіпса? Зобразіть графік кривої Філіпса.
50. Що таке стагфляція? Які причини стагфляції? Зобразіть графічно стагфляцію.

Література до теми:

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник / [В.Д.Базилевич, К.С.Базилевич, Л.О.Баластрик]; за ред. В.Д.Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
2. Баумоль Б. Секреты экономических показателей. Скрытые ключи к будущим экономическим тенденциям и инвестиционным возможностям / Бернард Баумоль. – М.: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 320 с.
3. Вечканов Г.С. Макроэкономика / Г.С.Вечканов, Г.Р.Вечканова. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
4. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: Навч.посібник / В.В.Вітлінський. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.

5. Круш П.В. Макроекономіка: навч. посіб. / П.В.Круш, С.О.Тулчинська. – [2-е вид., перероб. та доп.] – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
6. Макконел К. Р. Макроекономіка / Макконел К., Брю С. – Львів: Просвіта, 1997. – 671с.
7. Матвеева Т.Ю. Введение в макроэкономику: Учеб.пособие /Т.Ю.Матвеева. – 5-е изд., испр. – М.: Изд.дом ГУ ВШЭ, 2007. – 511 с.
8. Савченко Т.Г. Класифікація моделей економічної рівноваги / Т.Г.Савченко, О.С.Качаєв // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – № 2. – С. 22-30.
9. Самуэльсон П. Экономика / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д.Нордгауз; перекл. з англ. – М.: Диалектика-Вильямс, 2018. – 1328 с.
10. Тарасевич Л.С. Макроэкономика: Учебник / Л.С.Тарасевич, П.С.Гребенников, А.И.Леусский. – [6-е изд., испр. и доп.]. – М.: Высшее образование, 2006. – 654 с.

Семінарське заняття 2

Тема 5. Грошово-кредитна політика

Тема 6. Фіскальна політика держави

План заняття:

1. Перевірка рівня засвоєння студентами лекційного матеріалу
2. Виконання практичних завдань
3. Тестовий бліц-контроль
4. Заслуховування доповідей на обрану тему з переліку питань для самостійного опрацювання

Питання для самоконтролю:

1. Що таке грошова система? Які типи грошових систем ви знаєте?
2. Назвіть особливості функціонування грошової системи при адміністративно-командній та ринковій економіці.
3. Охарактеризуйте об'єкти та суб'єктів грошово-кредитної системи.
4. Опишіть структуру грошово-кредитної системи.
5. Якою є роль банків у функціонуванні грошово-кредитної системи та у монетарній політиці держави?
6. Назвіть та охарактеризуйте особливості основних теоретичних концепцій монетарної політики.
7. Якими є засоби прямого впливу центрального банку на пропозицію грошей?
8. У чому полягають головні ризики грошової емісії?
9. Як пов'язані грошова емісія, рівень монетизації економіки та явище мультивалютності?
10. Опишіть опосередковані засоби грошово-кредитної політики.
11. Охарактеризуйте взаємозв'язок зміни норми обов'язкових резервів та пропозиції грошей.
12. Що таке облікова ставка відсотка? Як пов'язана зміна рівня облікової ставки та пропозиція грошей?
13. Які існують типи операцій на відкритому ринку? Як ці операції впливають на грошову пропозицію?
14. Що таке фіскальна політика? Назвіть цілі податкової політики.
15. Опишіть існуючі типи податкової політики.
16. Охарактеризуйте дискреційну і недискреційну податкову політику.
17. Якими є основні принципи сучасної податкової політики?
18. Як формується державний бюджет? Чому виникає дефіцит або профіцит державного бюджету?
19. Дайте визначення бюджетної системи і бюджетного устрою.

20. Що є основним джерелом поповнення державного бюджету?
21. Охарактеризуйте поняття «податок». Як змінювалося трактування поняття податків у економічній думці?
22. Назвіть основні функції податків.
23. Охарактеризуйте основні елементи податку.
24. Якими є групи податків та ознаки їх класифікації?
25. Опишіть криву Артура Лаффера та взаємозв'язок податкових ставок і обсягів надходжень до бюджету.
26. Якими є основні концепції балансування бюджету? Охарактеризуйте їх.
27. Якими є основні засоби збалансування бюджету? Охарактеризуйте їх.
28. Опишіть поняття державного бюджетного обмеження.
29. Дайте визначення мультиплікатора державних витрат.
30. Дайте визначення державного боргу. Які є види державного боргу залежно від суб'єктів кредитних відносин?
31. Які чинники обумовлюють складність кількісної оцінки державного боргу?
32. Яким чином може вплинути на державний борг збільшення податків?
33. Назвіть методи зменшення державного боргу.
34. Які фактори впливають на ефективність стабілізаційної політики?

Література до теми:

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник / [В.Д.Базилевич, К.С.Базилевич, Л.О.Баластрик]; за ред. В.Д.Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
2. Вечканов Г.С. Макроэкономика / Г.С.Вечканов, Г.Р.Вечканова. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
3. Долан Э.Дж. Макроэкономика / Э.Дж.Долан, Д.Линдсей. – Санкт-Петербург, 1994. – 402с.
4. Ивашковский С.Н. Макроэкономика: Учебник / С.Н.Ивашковский. – 2-е изд., испр., доп.– М.: Дело, 2002. – 472 с.
5. Круш П.В. Макроекономіка: навч. посіб. / П.В.Круш, С.О.Тулчинська. – [2-е вид., перероб. та доп.] – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
6. Лученок А.И. Проблемы макроэкономического регулирования / [А.И.Лученок, О.Л.Шулейко, О.И.Румянцева, М.В.Маркусенко и др.]. – Минск: Право и экономика, 2005. – 178 с.
7. Макконелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р.Макконелл, С.Брю; Пер.с 14-го англ.изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 972 с.
8. Малиш Н.А. Макроекономіка: Навч.посіб. / Н.А.Малиш. – [2-ге вид., доп.] – К.:МАУП, 2004. – 184 с.
9. Мунтян В.І. Монетарна політика в контексті економічної безпеки // Стратегія монетарної політики: проблеми вибору та застосування: Матеріали наук.- практ. конф. – К., 2002.
10. Радіонова І.Ф. Макроекономіка: теорія та політика: Підручник / І.Ф.Радіонова. – К.: Таксон, 2004.
11. Самуэльсон П. Экономика / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д.Нордгауз; перекл. з англ. – М.: Диалектика-Вильямс, 2018. – 1328 с.
12. Тарасевич Л.С. Макроэкономика: Учебник / Л.С.Тарасевич, П.С.Гребенников, А.И.Леусский. – [6-е изд., испр. и доп.]. – М.: Высшее образование, 2006. – 654 с.
13. Шагас Н.Л. Макроэкономика-2: Учебник / Н.Л.Шагас, Е.А.Туманова. – М.: Издательство Московского университета, 2006. – 427 с.
14. Швайка М.А. Про деякі пріоритети регулювання грошового ринку України / М.А.Швайка // Стратегія монетарної політики: проблеми вибору та застосування: Матеріали наук.- практ. конф. – К., 2002.

Тема 9. Ефективність функціонування ділового середовища

План заняття:

1. Перевірка рівня засвоєння студентами лекційного матеріалу
2. Тестовий бліц-контроль
3. Заслуховування доповідей на обрану тему з переліку питань для самостійного опрацювання

Питання для самоконтролю:

1. Що таке ефективне бізнес-середовище?
2. Які показники та світові рейтинги ви можете назвати, за допомогою яких доцільно проводити аналіз ефективності функціонування ділового середовища окремої країни?
3. Що таке Глобальний інноваційний індекс? Як він визначається і яка його роль в оцінці ефективності функціонування ділового середовища?
4. Що таке Індекс економічної свободи? Як він визначається і яка його роль в оцінці ефективності функціонування ділового середовища?
5. Що таке Індекс конкурентоспроможності? Як він визначається і яка його роль в оцінці ефективності функціонування ділового середовища?
6. Які тенденції спостерігаються протягом останніх п'яти років у зміні позицій України в рейтингах визначення ефективності ділового середовища?
7. Назвіть передумови формування сприятливого бізнес-середовища в Україні.
8. Які ви знаєте інституційно-економічні проблеми формування бізнес-середовища?
9. Яку роль відіграє державна політика у формуванні ефективного бізнес-середовища?
10. Як ви розумієте термін «структурна трансформація»?
11. Яким чином пов'язані структурна трансформація підприємництва та державна політика?
12. В чому полягає інвестиційна сприятливість ділового середовища?
13. Назвіть фактори, що впливають на інвестиційну сприятливість середовища бізнесу в Україні.
14. Назвіть заходи в рамках макроекономічної політики, які здатні підвищити ефективність ділового середовища в країні (на прикладі будь-якої країни).

Література до теми:

1. Біла І.С. Бізнес-середовище в Україні / І.С.Біла // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 127–131
2. Мельник М.І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій: монографія / М.І.Мельник. – Львів: ІРД НАН України, 2012. – 568 с.
3. Нікитенко Д. В. Інвестиційна сприятливість бізнес-середовища як чинник інвестиційної безпеки // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск 18. – С. 114-120
4. Радіонова І.Ф. Модифікація класичних висновків про макроекономічне регулювання для перехідних економік / І.Ф.Радіонова // Екон. теорія. – 2006. – № 1. – С. 69-79
5. Nulleman, W. Marijs, A.J. Economics and business environment. Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, The Netherlands. 2012

Тема 10. Інституційні проблеми формування ділового середовища

План заняття:

1. Перевірка рівня засвоєння студентами лекційного матеріалу
2. Виконання практичних завдань
3. Тестовий бліц-контроль
4. Заслуховування доповідей на обрану тему з переліку питань для самостійного опрацювання

Питання для самоконтролю:

1. Що таке регуляторна політика?
2. Назвіть заходи регуляторної політики.
3. Як пов'язані регуляторна політика та дозвільна система?
4. Які нормативно-правові акти складають основу сучасної регуляторної політики у сфері підприємництва в Україні?
5. Назвіть причини зростання (чи зменшення) кількості регуляторних актів у сфері підприємництва.
6. Які найбільш проблемні сфери підприємницької діяльності з погляду складності бюрократичних процедур та надмірної зарегульованості ви можете назвати? Чому?
7. Що таке корупційна діяльність і яким чином вона перешкоджає формуванню ефективного ділового середовища?
8. Якими є економічні та соціальні причини існування корупції?
9. Наведіть приклади корупційних зловживань і їх впливу на бізнес-середовище у світі та в Україні.
10. Перерахуйте шляхи подолання корупції.
11. Яким є досвід боротьби з корупцією у світі?
12. Як можна трактувати поняття «рейдерство»?
13. Перерахуйте причини, що обумовлюють існування рейдерства у діловому середовищі України.
14. Які методи боротьби з рейдерством ви знаєте.
15. Охарактеризуйте податкову систему України.
16. Наведіть приклади найбільш успішних та ефективних податкових систем у світі.
17. Які фактори формують податкове середовище функціонування бізнесу?
18. Як можна визначити вплив податкового середовища на діяльність економічних суб'єктів?
19. Спеціальні податкові режими – це засіб стимулювання підприємництва чи створення умов для погіршення конкуренції?
20. Чи вважаєте податкове середовище функціонування бізнесу в Україні ефективним? Наведіть аргументи, чому так/ні?

Література до теми:

1. Візник Ю.Я. Діагностика бізнес-середовища підприємства і роль неурядових організацій щодо запобігання та протидії корупції у сфері оподаткування / Ю.Я. Візник // Економіка підприємництва. – 2016. – № 1. – С. 235–240
2. Мельник М.І. Інститут соціально орієнтованого бізнес-середовища в економічних відносинах: цілі та інструменти стимулювання / М.І.Мельник // Регіональна економіка. - 2010. - № 1. - С. 15-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2010_1_4
3. Мельник М.І. Інституційно-організаційні механізми зміцнення безпеки бізнес-середовища України / М.І.Мельник // Соціально-економічні проблеми сучасного

періоду України. Модернізація економічного розвитку регіону [зб.наук.пр] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2012. – Вип. 4 (96). – С. 325-335

4. Мельник М. І. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні / М. І. Мельник // Економіст. – 2011. – №5. – С. 28-32.
5. Мельник М.І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій: монографія / М.І.Мельник. – Львів : ІРД НАН України, 2012. – 568 с.
6. Радіонова І.Ф. Модифікація класичних висновків про макроекономічне регулювання для перехідних економік / І.Ф.Радіонова // Екон. теорія. - 2006. - № 1. - С. 69-79
7. Nulleman, W. Marijs, A.J. Economics and business environment. Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, The Netherlands. 2012

Семінарське заняття 5

Тема 12. Ділова активність підприємств

План заняття:

1. Перевірка рівня засвоєння студентами лекційного матеріалу
2. Виконання практичних завдань
3. Тестовий бліц-контроль
4. Заслуховування доповідей на обрану тему з переліку питань для самостійного опрацювання

Питання для самоконтролю:

1. Що таке ділова активність суб'єктів бізнесу?
2. Які фактори впливають на ділову активність підприємств?
3. Назвіть найбільш поширені показники, які можна використати для оцінки ділової активності.
4. Як співвідносяться результати ділової активності бізнесу та заходи макроекономічної політики?
5. Охарактеризуйте стан ділової активності підприємств в Україні та її тенденції протягом останніх п'яти років?
6. Якими можуть бути наслідки прийняття окремих рішень економічної політики для ділового середовища та стану ділової активності бізнесу в державі?
7. Чи пов'язана ділова активність підприємств із соціальними та політичними обставинами? Якщо так, то яким чином виявляється таким взаємозв'язок?
8. Чи можна охарактеризувати ділову активність підприємств як головну характеристику ефективності макроекономічної політики та ділового середовища? Чому?
9. Як пов'язані результати ділової активності бізнесу та економічне зростання?
10. Чи можна стверджувати, що поживлення ділової активності пов'язане із формуванням середнього класу та зростанням рівня життя в країні? Чому?

Література до теми:

1. Баумоль Б. Секреты экономических показателей. Скрытые ключи к будущим экономическим тенденциям и инвестиционным возможностям / Бернард Баумоль. – М.: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 320 с.
2. Дончак Л.Г. Ділова активність підприємства та шляхи її зміцнення / Л.Г.Дончак, О.М.Ціхановська // Економіка та управління підприємствами. – 2017. – Випуск 10. – С. 250-255
3. Зеленько О.О. Ділова активність та особливості її вимірювання в економіці України / О.О.Зеленько // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного

- університету імені Г.С.Сковороди. Економіка. - 2014. - Вип. 14. - С. 106-113. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_eko_2014_14_14
4. Лук'яненко О.Д. Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК / О.Д.Лук'яненко, О.М.Пісна // Науковий вісник Полісся. - 2016. - Вип. 4(2). - С. 323-328. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2016_4%282%29__21
 5. Мельник М. І. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні / М. І. Мельник // Економіст. – 2011. – №5. – С. 28-32.
 6. Мельник М.І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій: монографія / М.І.Мельник. – Львів: ІРД НАН України, 2012. – 568 с.
 7. Сурай А.С. Обґрунтування мультикомпонентного характеру ділового середовища регіону / А.С.Сурай // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 20. – С. 77-81. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_20_17
 8. Щорічна оцінка ділового клімату в Україні [Електронний ресурс] // Програма USAID «Лідерство в економіч- ному врядуванні» (USAID ЛІЕВ). – 2016–2017 роки. – Постійне посилання http://www.ier.com.ua/files// Projects/2015/LEV/2016-2017_ABCA_
 9. Nulleman, W. Marijs, A.J. Economics and business environment. Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, The Netherlands. 2012

5. ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Завдання 1. Закон Вальраса стверджує, якщо на усіх ринках, крім одного, існує рівновага, то:

- а). ринок перебуває у стані нестабільності;
- б). ринок перебуває у стані часткової рівноваги;
- в). останній ринок перебуває у стані рівноваги;
- г). останній ринок не перебуває у стані рівноваги.

Завдання 2. Зазначте неправильне твердження:

- а). на ринку благ рівновага досягається, якщо обсяг ВВП дорівнює запланованим витратам усіх суб'єктів на купівлю благ, що вироблені в країні;
- б). на ринку праці рівновага досягається, якщо кількість запропонованих робочих місць врівноважена з попитом на заробітну плату;
- в). ринок цінних паперів охоплює усю сукупність довгострокових паперів, які приносять відсоток;
- г). на ринку благ домогосподарства виступають покупцями.

Завдання 3. У кейнсіанській моделі «Сукупний попит – сукупна пропозиція» крива сукупної пропозиції є:

- а). вертикальною;
- б). горизонтальною;
- в). зростаючою;
- г). спадною.

Завдання 4. Яка наука є теоретичною базою економічної політики держави?

- а) макроекономічна.
- б) мікроекономічна.
- в) економічна теорія.
- г) управлінська.

Завдання 5. Сукупний попит у моделі AD–AS – це:

- а). реальний ВВП;
- б). номінальний ВВП;

- в). сума запланованих витрат економічних суб'єктів;
- г). дохід країни.

Завдання 6. До показників відкритості економіки належать ...

- а) відношення зовнішньоторговельного балансу на особу населення.
- б) частка торговельного обороту в загальному обсязі виробництва.
- в) частка експорту в загальному обсязі виробництва.
- г) всі відповіді правильні.

Завдання 7. Кейнсіанська функція споживання виражає залежність між обсягами:

- а). доходу та інвестицій;
- б). доходу та споживання;
- в). споживання та заощадження;
- г). поточного та тимчасового споживання.

Завдання 8. Назвіть причину, за якої застосування протекціонізму вважається доцільним:

- а) зменшення внутрішньої зайнятості.
- б) диверсифікація заради стабільності.
- в) захист конкурентоспроможних галузей економіки.
- г) збільшення внутрішньої зайнятості.

Завдання 9. Перманентний дохід це:

- а). початковий дохід;
- б). початковий та майбутній дохід;
- в). середній дохід за всі періоди;
- г). поточний дохід.

Завдання 10. Який показник є ціною на ринку праці?

- а) рівень заробітної праці.
- б) рівень профспілкового захисту.
- в) рівень освіти.
- г) всі відповіді правильні.

Завдання 11. Політика захисту вітчизняного виробника від іноземних конкурентів – це...

- а) зовнішньоекономічна політика.
- б) політика протекціонізму.
- в) політика лібералізму.
- г) політика інтернаціоналізації.

Завдання 12. Назвіть основне джерело поповнення бюджету.

- а) податки.
- б) доходи від операцій із капіталом.
- в) неподаткові надходження.
- г) офіційні трансферти.

Завдання 13. Які з перерахованих характеристик описують регулятивну політику?

- а) урядовий вплив через державну власність.
- б) урядовий вплив через управління засобами виробництва.
- в) прямий і непрямий контроль за рівнем доходів.
- г) основні інструменти – контроль за цінами і заробітною платою.
- д) закони про права власності, закони про банкрутство, антимонопольні закони.

- е) протекціоністські тарифи, експортні субсидії та ряд інших, які впливають на ціноутворення, виробництво та доходність різноманітних товарів та послуг.

Завдання 14. . Оберіть із перерахованого об'єкти оподаткування.

- а) підприємство.
- б) заробітна плата.
- в) найманий працівник.
- г) нотаріус.
- д) виручка.
- е) підприємець.

Завдання 15. Які види макроекономічної політики належать до політики управління доходом/виробництвом?

- а) фіскальна і монетарна політика.
- б) політика управління державним боргом
- в) національне економічне планування.
- г) державне виробництво.
- д) регулятивна політика.

Завдання 16. Що із перерахованого може зменшити розміри структурного безробіття?

- а). збільшення допомоги з безробіття;
- б). збільшення податків для корпорацій;
- в). державні програми з професійної перепідготовки;
- г). збільшення розмірів мінімальної заробітної плати;
- д). скорочення грошової маси.

Завдання 17. Якщо уряд планує зменшити природний рівень безробіття в економіці, то всі перераховані нижче заходи макроекономічної політики будуть схвалені парламентом, крім:

- а) підвищення рівня допомоги з безробіття;
- б) функціонування державних служб зайнятості;
- в) запровадження державних програм професійної перепідготовки;
- г) запровадження бонусних програм страхування від безробіття для осіб, які швидко знаходять нові робочі місця;
- д) всі зазначені заходи сприяють збільшенню природного рівня безробіття.

Завдання 18. Що із перерахованого нижче не має стосунку до інфляції витрат?

- а) зростання зайнятості й виробництва;
- б) «наздоганяюче» зростання заробітної плати;
- в) шоки пропозиції;
- г) зростання відсоткової ставки;
- д) зростання витрат на одиницю продукції.

Завдання 19. Найменше постраждають від неочікуваної інфляції:

- а) ті, хто отримують фіксований номінальний дохід;
- б) ті, у кого номінальні доходи зростають повільніше, ніж підвищується рівень цін;
- в) ті, хто мають грошові заощадження;
- г) ті, хто стали боржниками, коли ціни були нижчими;
- д) правильні тільки відповіді б і г.

Завдання 20. Які заходи передбачає політика регулювання доходів?

- а) контроль за грошовою пропозицією через ставку відсотка, резервну норму та інші інструменти.
- б) встановлення цін.
- в) оперування державним бюджетом через податкову систему.
- г) оперування державним бюджетом через податкову систему і витрати держави.
- д) встановлення заробітної плати.
- е) торговельна політика, регулювання обмінного курсу.

Завдання 21. Припустимо, що банк надає позику в розмірі 100 гр. од. на один рік за умови, що річний рівень інфляції становить 12%, а сума боргу, яка підлягає поверненню, дорівнює 105 гр. од. Якою в даному випадку є номінальна ставка відсотка по кредиту?

- а) 12%;
- б) 5%;
- в) 18%;
- г) 17,6%;
- д) 13,3%.

Завдання 22. Всі твердження правильні, за винятком:

- а) в періоди стійкого зростання рівня інфляції люди постійно очікують збільшення рівня цін;
- б) очікування працівників та підприємств стосовно політики уряду і центрального банку можуть вплинути на розміри заробітної плати;
- в) рух економіки вниз по кривій Філіпса відбувається повільніше, ніж рух угору;
- г) тільки-но починає зростати безробіття – ціни і темпи інфляції швидко падають.

Завдання 23. Визначте основну функцію протекціонізму:

- а) забезпечувати рівноправну конкуренцію в міжнародному масштабі.
- б) захищати нові галузі виробництва від іноземної конкуренції.
- в) запобігати втручанню держави в міжнародну торгівлю.
- г) не захищати нові галузі від іноземної конкуренції.

Завдання 24. Економіку характеризують такі дані: у 2000 році заробітна плата в сумі 5000 обкладалася податком на дохід 10%; у 2010 заробітна плата в сумі 10000 обкладалася податком на дохід 20%. Починаючи з 2000 року ціни зросли вдвічі. Яким є абсолютний розмір додаткового податку на доходи у зв'язку із поступовим прогресивним зростанням податкових ставок?

- а) 1000;
- б) 1500;
- в) 250;
- г) 500;
- д) для розрахунку не вистачає даних.

Завдання 25. Яка наука є теоретичною базою економічної політики держави?

- а) макроекономічна.
- б) мікроекономічна.
- в) економічна теорія.
- г) управлінська.

Завдання 26. До яких фаз класичного економічного циклу (криза, депресія, поживлення, підйом) відносяться наступні економічні явища?

- а) стрімке падіння цін;
- б) незначне збільшення рівня виробництва;

- в) перевиробництво товарів;
- г) призупинення падіння цін, стабілізація товарних запасів;
- д) підвищення цін і зменшення безробіття.

Завдання 27. До яких форм безробіття відносяться його наступні прояви:

- а) звільнення з роботи у зв'язку з необхідністю догляду за дітьми;
- б) звільнення у період кризи перевиробництва;
- в) звільнення у зв'язку з початком навчання;
- г) звільнення шахтарів у зв'язку з розвитком використання альтернативних джерел енергії.

Завдання 28. Назвіть ознаки відкритої економіки.

- а) має експорт та імпорт.
- б) є суб'єктом міжнародної кредитно-банківської та валютної систем.
- в) всі товари виробляються всередині країни.
- г) вироблені товари продаються виключно всередині країни.
- д) не має вільного переміщення інформації та технологій.
- е) не бере участі в міждержавних об'єднаннях.

Завдання 29. Які види макроекономічної політики належать до політики управління попитом?

- а) фінансова і монетарна політика.
- б) політика управління державним боргом
- в) національне економічне планування.
- г) державне виробництво.
- д) політика доходів.
- е) регулятивна політика

Завдання 30. Як називається безробіття, пов'язане з надмірними соціальними виплатами?

- а) фрикційне.
- б) структурне.
- в) інституціональне.
- г) циклічне.

Завдання 31. Для чого держава використовує фінансову політику?

- а) для регулювання інфляції.
- б) для регулювання безробіття.
- в) для регулювання податків та витрат держбюджету.
- г) для регулювання рівня цін.

Завдання 32. Величина зміни запасу капіталу визначається:

- а) різницею між валовими інвестиціями та амортизацією;
- б) сумою валових інвестицій та амортизацією;
- в) сумою чистих інвестицій та амортизацією;
- г) різницею між чистими інвестиціями та амортизацією.

Завдання 33. Якщо строк експлуатації обладнання становить 25 років, то норма амортизації дорівнює:

- а) 2% або 0,02;
- б) 4% або 0,04;
- в) 25 % або 0,25;
- г) 1% або 0,01.

Завдання 34. Що таке геоекономічна політика?

- а) процес утворення світового середовища ринкової діяльності через зниження та скасування країнами тарифних та нетарифних регуляторів зовнішньої торгівлі, лібералізацію руху факторів виробництва, розвиток транснаціональних структур.
- б) процес формування спільного ринкового та відтворювального простору географічно, історично та культурно споріднених країн, який супроводжується уніфікацією умов торговельно-економічної діяльності.
- в) процес об'єднання та взаємного наближення національних економік, який приводить до появи спільного ринкового простору, створення інтернаціональних форм господарювання, ширшого узгодження економічної політики.
- г) комплекс дій, спрямованих на налагодження вигідних міжнародних торговельно-коопераційних зв'язків, оптимізацію умов міжнародної економічної інтеграції країни (блоку країн).

Завдання 35. Назвіть ознаки закритої економіки.

- а) має експорт та імпорт.
- б) є суб'єктом міжнародної кредитно-банківської та валютної систем.
- в) всі товари виробляються і продаються всередині країни.
- г) не має вільного переміщення інформації та технологій.
- д) бере участі в міждержавних об'єднаннях.

Завдання 36. Політика захисту вітчизняного виробника від іноземних конкурентів – це...

- а) зовнішньоекономічна політика.
- б) політика протекціонізму.
- в) політика лібералізму.
- г) політика інтернаціоналізації.

Завдання 37. Джерелом інтенсивного економічного зростання може бути:

- а) розширення посівних площ у сільському господарстві;
- б) відкриття нових родовищ природного газу;
- в) зростання продуктивності праці у зв'язку з використання комп'ютерів нового покоління;
- г) збільшення тривалості робочого тижня.

Завдання 38. Які з перерахованих характеристик описують фіскальну політику?

- а) інструментом є сукупний баланс державного бюджету.
- б) спрямована на контроль за оборотністю грошей.
- в) полягає у контролі за величиною грошової маси в обігу.
- г) інструментами є резервні вимоги, дисконтні ставки.
- д) вплив на економічну діяльність за допомогою цінних паперів різного строку погашення.
- е) вплив на часову структуру відсоткових ставок.

Завдання 39. Який напрямок антиінфляційної політики припускає контроль над цінами і зарплатою шляхом їх повного заморожування або встановлення меж їх зростання?

- а) кейнсіанська антиінфляційна політика.
- б) активна політика.
- в) адаптивна політика.
- г) політика доходів.

Завдання 40. Оберіть твердження, які відповідають класичній теорії макроекономіки.

- а) пропозиція породжує свій власний попит.
- б) неможливе виникнення дефіциту сукупних витрат.
- в) в основі теорії лежить державне регулювання економіки.
- г) попит породжує пропозицію.
- д) об'єктами дослідження є певні інститути, а також правові, психологічні та морально-етичні аспекти.
- е) враховує такі нові явища сучасного індустріального суспільства, як планування й прогнозування, розширення внутрішнього ринку за допомогою орієнтації на масове споживання.

6. ПРИКЛАДИ ТИПОВИХ ЗАДАЧ З ДИСЦИПЛІНИ

Завдання 1. Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн грн. Депозити – 950 млн грн. Обов'язкова норма резервування становить 20%. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк вирішить використати всі свої надлишкові резерви для надання кредитів?

Завдання 2. Уряд отримав іноземну позику в розмірі 1 млрд дол. за річною відсотковою ставкою 8%. Ці кошти вкладаються в інвестиційні проекти, які дозволяють отримати щорічний приріст ВВП у обсязі 300 млн дол. протягом кількох наступних років. Потрібно розрахувати:

- а) на скільки збільшиться державний борг?
- б) чи зросте чистий борговий тягар на громадян даної країни?
- в) через скільки років країна зможе погасити цей борг?

Завдання 3. Автономне споживання $c_0 = 1,5$. Гранична схильність до заощадження $MPS = 0,25$. Запишіть кейнсіанські функції споживання та заощадження.

Завдання 4. Економіку можна описати такими даними: реальна ставка відсотка = 3%, темп зростання реального ВВП = 7%, співвідношення борг/ВВП = 50%, а первинний дефіцит державного бюджету складає 5% від ВВП. Потрібно розрахувати, чи буде співвідношення борг/ВВП зростати або зменшуватися.

Завдання 5. Уряд країни приймає рішення про запровадження імпортного мита на цукор – 0,02\$/кг. Світова ціна цукру = 0,1\$/кг. Обсяг внутрішнього виробництва цукру за умов вільної торгівлі складає 6 млрд кг за рік, а при дії імпортного мита – 8 млрд кг за рік. Обсяг внутрішнього споживання за умов вільної торгівлі становить 22 млрд кг за рік, а у випадку запровадження імпортного мита – 20 млрд кг за рік. Обсяги імпорту цукру в дану країну за умов вільної торгівлі дорівнює 16 млрд кг за рік, за наявності імпортного мита – 12 млрд кг за рік. Потрібно розрахувати:

- а) втрати споживачів даної країни від запровадження тарифу на імпорт;
- б) вигравш вітчизняних виробників від запровадження цього заходу;
- в) збільшення доходів державного бюджету від запровадження імпортного мита;
- г) чисті втрати національного добробуту від обмеження імпорту.

Завдання 6. Функція корисності має вигляд: $U(X_1, X_2) = (2X_1+1)(X_2+3)$, де X_1, X_2 – споживання товарів X_1 та X_2 відповідно. Запишіть рівняння кривої байдужості, яка проходить через точку $(X_1, X_2) = (3, 1)$.

Завдання 7. Споживач має дохід 50 грн. на добу. Припустімо, він купує два товари у кількостях X_1 і X_2 за цінами 2 грн. за од. та 2,5 грн. за од. відповідно. Запишіть бюджетне обмеження споживача. Накресліть бюджетну лінію.

Завдання 8. Споживач має дохід 500 гр. од. на місяць. Припустімо, він купує 2 товари у кількостях X_1 та X_2 за цінами 2 гр. од. та 4 гр. од. за штуку відповідно. Запишіть бюджетне обмеження споживача. Накресліть бюджетну лінію. Визначте нахил бюджетної лінії.

Завдання 9. За моделлю Фішера у першому періоді життя індивід має дохід 2 млн. гр. од. і споживає 1,5 млн. гр. од. У другому періоді життя дохід становить 485 тис. гр. од., а споживання – 1 млн. гр. од. Чому дорівнює реальна відсоткова ставка?

Завдання 10. Споживач передбачає прожити ще 50 років, пропрацювавши 30. Запишіть функцію споживання за теорією життєвого циклу Ф.Модільяні. Який дохід очікує одержувати щорічно споживач, якщо він володіє багатством 100 тис. гр. од. і щорічно споживає 50 тис. гр. од.?

Завдання 11. За теорією перманентного доходу М.Фрідмена реальна відсоткова ставка дорівнює 2%. Споживання першого періоду становить 400 тис. гр. од., споживання другого періоду становить 200 тис. гр. од. Потрібно визначити величину перманентного доходу.

Завдання 12. Економіку описують такими даними:

Рік	Рівень безробіття, %
2007	5
2008	4
2009	5
2010	6

Природний рівень безробіття становить 6%, а коефіцієнт чутливості коливань ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 3.

- розрахуйте щорічне відносне відхилення фактичного ВВП від потенційного;
- якщо в 2009 році фактичний рівень ВВП склав 2000, то яким є показник потенційного ВВП?

Завдання 13. Економіку описують такими даними:

Загальна кількість населення = 200 млн. осіб

Чисельність зайнятих = 112 млн. осіб.

Чисельність населення працездатного віку = 160 млн. осіб.

Фрикційно безробітні – 6 млн. осіб.

Чисельність структурно безробітних – 2 млн. осіб.

Чисельність циклічно безробітних = 5 млн. осіб.

Фактичний рівень безробіття вищий від природного на 4%

Потенційний ВВП = 2500

Коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття = 2,4.

Розрахуйте: а) фактичний рівень безробіття;

б) фактичний ВВП.

Завдання 14. Економіку описують такими даними:

Рік	Номінальна ставка відсотка	Рівень інфляції, %
1-й рік	7%	3
2-й рік	9%	5

- а). на скільки відсотків змінилася реальна ставка відсотка в другому році порівняно з першим?
- б). якою буде реальна ставка відсотка у другому році, якщо рівень інфляції зростає із 5 до 11%, а номінальна ставка відсотка складе 9%?

Завдання 15. Економіку описують такими даними:

Природний рівень безробіття = 6%;

Фактичний рівень безробіття = 7,33%;

Потенційний ВВП зростає на 3% за рік;

Коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття = 3.

Розрахуйте, наскільки швидко має зростати фактичний обсяг виробництва для того, щоби в наступному році в економіці була забезпечена повна зайнятість ресурсів при природному рівні безробіття.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є об'єктом діяльності (виконання завдань) і як формою прояву певних дій у навчанні з виконання цих завдань. Виходячи з цього, самостійна робота студентів – це запланована пізнавальна діяльність виконання творчих навчальних завдань різних видів, яка виконується самостійно з метою надбання знань, накопичення вмінь та навичок, досвіду творчої викладацької діяльності й вироблення професійно важливих якостей.

Реалізація такої мети на практиці сприяє повному злиттю навчання й виховання, здійсненню принципу розвиваючого навчання, формуванню особистості майбутнього фахівця.

Результативність самостійної роботи передбачає врахування таких аспектів у її організації, які забезпечують взаємодію взаємозумовлених факторів впливу на особистісний розвиток фахівця та формування його комунікативної компетенції, а саме: мотиваційного, ситуативного, комунікативного, особистого і діяльнісного.

Необхідною умовою організації самостійної роботи є формування особистісної значущості навчання, яка виникає у студента внаслідок його інтересу не тільки до змісту навчального матеріалу, а й самого процесу набуття знань. Для розвитку продуктивної самостійної роботи доцільно використовувати таку її організацію, яка поступово орієнтує студентів на підвищення автономії їхнього навчання.

Основними організаційними принципами самостійної роботи є принципи врахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів студентів, принципи комплексності, захопленості та розвитку ініціативи й самодіяльності.

Згідно з планом самостійної роботи з дисципліни опрацьований матеріал узагальнюється у виді реферативного аналізу, результати якого використовуються під час аудиторного опрацювання матеріалів, та перевіряється протягом модульного контролю.

Питання для самостійного опрацювання:

Змістовий модуль 1

- 1 Теорія суспільного вибору
- 2 Модель прийняття економічного рішення як основа економічної політики
- 3 Економічні мультиплікатори
- 4 Мультиплікатор державних витрат
- 5 Мультиплікатор податків
- 6 Мультиплікатор відсоткової ставки
- 7 Грошовий мультиплікатор
- 8 Теорії економічної політики Я.Тінбергена та Р.Манделла

- 9 Сутність моделі кругообороту ресурсів, продуктів і доходів
 - 10 Проста модель кругообороту у закритій приватній економіці
 - 11 Моделі кругообороту закритої та відкритої економік
 - 12 Ефект храповика
 - 13 Кейнсіанська та неокласична функції автономних інвестицій
 - 14 Мультиплікатор інвестицій
 - 15 Модель акселератора
 - 16 Рівновага національного ринку благ
 - 17 Загальна економічна рівновага Л.Вальраса
 - 18 «Кейнсіанський хрест» як модель пояснення макрорівноваги на товарному ринку
 - 19 Причини недостатності ефективного попиту за Дж.М.Кейнсом
 - 20 Теорія надання переваг ліквідності
 - 21 Стан та чинники макроекономічної рівноваги в економіці сучасної України
 - 22 Модель пояснення кризи попиту українського дослідника М.Михалевича
 - 23 Трендові тенденції в економіці
 - 24 Нециклічні коливання економіки
 - 25 Модель коливання сукупної пропозиції (випуску) при «хибних уявленнях працівників про зарплату» (fooling-model)
 - 26 Модель коливань сукупної пропозиції при недосконалій інформації (imperfect-information model)
 - 27 Модель коливань сукупної пропозиції при «жорсткій зарплаті» («sticky-wage model»)
 - 28 Модель сукупної пропозиції при «жорстких цінах» («sticky-price model»)
 - 29 Адаптація економічної системи до циклічних коливань
 - 30 Моделювання інфляції попиту
 - 31 Моделювання інфляції витрат (пропозиції)
 - 32 «Динаміка надолуження» А.Гершенкрона як пояснення швидких темпів економічного зростання
 - 33 Перехід до системи змішаної економіки як фактор швидкого економічного зростання у післявоєнний період
 - 34 Модель економічного зростання в Україні В.Геєця
 - 35 Схожі та відмінні риси моделей економічного зростання та економічного розвитку
 - 36 Роль центрального банку у здійсненні грошово-кредитної політики
 - 37 Мультивалютність економіки
 - 38 Проблеми та перспективи грошово-кредитної політики в Україні
 - 39 Бюджетна система
 - 40 Державний бюджет
 - 41 Податки як основне джерело доходів держави та їх основні функції
 - 42 Стан державного бюджету
 - 43 Бюджетне обмеження
 - 44 Взаємозв'язок грошово-кредитних та фіскальних методів політики держави
- Змістовий модуль 2**
- 45 Інституціональна та неоінституціональна методологія формування бізнес-середовища
 - 46 Методологічні аспекти формування бізнес-середовища в умовах інституційних трансформацій
 - 47 Бізнес-середовище в Україні
 - 48 Економетричне моделювання вітчизняного бізнес-середовища в умовах інституційних трансформацій
 - 49 Тенденції та ефективність розвитку підприємництва в Україні
 - 50 Обґрунтування інституційних параметрів бізнес-середовища України
 - 51 Стан, проблеми і напрями удосконалення дозвільної системи у сфері підприємницької діяльності
 - 52 Стан, проблеми і напрями удосконалення регуляторної політики в Україні

- 53 Глобальний та регіональний аспекти оцінювання рівня розвитку ділового середовища
 54 Компанія в діловому середовищі міжнародного ринку
 55 Міжнародна кооперація та умови ділового середовища
 56 Технологічне середовище міжнародного бізнесу
 57 Макроекономічний аналіз ділової активності підприємств
 58 Ділова активність на макрорівні та її показники

8. ГЛОСАРІЙ

Абсолютно мобільний капітал	капітал, який вільно переміщується між окремими країнами залежно від рівня його дохідності.
Автоматична зміна чистих податків	зміна чистих податків, яка спричиняється зміною ВВП як податкової бази та умов, від яких залежать обсяги трансфертних платежів приватному сектору.
Автоматична фіскальна політика	політика, яка, впроваджуючи в економіку певну систему податків і трансфертів, забезпечує їм можливість виконувати стабілізаційну функцію в автоматичному режимі, тобто без державного втручання.
Автономне споживання та заощадження	споживання та заощадження, яке не залежить від післяподаткового доходу
Автономне фінансування	фінансування платіжного балансу, яке здійснюється агентами приватної економіки без прямої участі держави.
Альтернативна вартість зберігання грошей	дохід, що його втрачають власники портфеля фінансових активів через зберігання вартості в формі більш ліквідних активів порівняно з її зберіганням у формі менш ліквідних активів.
Базовий рік	рік, який за вихідну базу для одчислення реальних змін вартісних показників.
Базисна програма	інерційний прогноз показників фінансової програми, в основі якого лежить припущення, що макроекономічна політика у прогнозному періоді не буде змінюватися порівняно з попереднім періодом.
Баланс товарів та послуг	складова частина рахунка поточних операцій, яка відображає співвідношення між експортом та імпортом товарів та послуг.
Банківські резерви	частина депозитних грошей, які комерційні банки зберігають у формі безвідсоткових вкладів у Нацбанку і в формі готівки у власній касі.
Безробіття	стан ринку праці, коли пропозиція робочої сили перевищує попит.
Безробіття добровільне	безробіття, яке згідно з класичною теорією виникає в разі небажання робітників найматися на роботу на умовах низької зарплати.
Безробіття природне	безробіття, яке є необхідною умовою для нормального розвитку ринку праці і складається із фрикційного та структурного безробіття.
Безробіття структурне	безробіття, яке виникає внаслідок невідповідності між попитом і пропозицією на робочу силу за професією, кваліфікацією, географічними та іншими ознаками.
Безробіття фрикційне	безробіття, яке виникає внаслідок добровільної зміни місця праці.
Безробіття циклічне	безробіття, яке виникає внаслідок загального падіння виробництва і скорочення попиту на ринку праці.

Бісектриса	така лінія графіка споживання, яка відображає тотожність між споживчими видатками і післяподатковим доходом.
Боргове фінансування бюджетного дефіциту	фінансування бюджетного дефіциту за рахунок державного запозичення.
Бюджетне сальдо	показник, який характеризує стан державного бюджету і визначається як різниця між чистими податками та державними закупівлями.
Бюджетний дефіцит	величина, на яку державні закупівлі перевищують чисті податки.
Бюджетний надлишок	величина, на яку чисті податки перевищують державні закупівлі.
Валовий випуск	сукупна ринкова вартість товарів та послуг, вироблених резидентами всередині країни на протязі певного періоду
Валовий корпоративний прибуток	прибуток, отриманий від реалізації продукції плюс амортизація.
Валовий прибуток	щорічний прибуток, отриманий від реалізації інвестиційного проекту.
Валові валютні резерви Національного банку	величина, яка крім його валових міжнародних резервів враховує також вимоги НБУ до уряду, вітчизняних банків та деякі інвалютні депозити.
Валові інвестиції	видатки на капітальні блага та запаси.
Валові міжнародні резерви банківської системи	сума валових міжнародних резервів Національного банку та комерційних банків.
Валові міжнародні резерви Національного банку	сукупність його ліквідних резервних активів, які можуть бути використані для фінансування дефіциту платіжного балансу та здійснення валютних інтервенцій.
Валютний (обмінний) курс	ціна грошової одиниці певної країни, виражена в грошових одиницях іншої країни.
Валютні інтервенції	купівля або продаж іноземної валюти Національним банком на валютному ринку країни.
ВВП	сукупна ринкова вартість кінцевих товарів та послуг, вироблених резидентами всередині країни на протязі певного періоду.
ВВП – відставання ВВП (ВВП-розрив)	відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП, яке виникає внаслідок циклічного безробіття.
ВВП номінальний	ВВП, обчислений у поточних цінах.
ВВП потенційний	реальний ВВП в умовах повної зайнятості.
ВВП реальний	ВВП, обчислений у поточних цінах.
ВВП чистий	ВВП за мінусом амортизації.
Вилучення	частина поточного доходу, яка не спрямовується на сукупні видатки.
Вимоги (активи)	претензії до фізичних та юридичних осіб щодо повернення позичених ресурсів.
Виняткове фінансування	фінансування платіжного балансу за рахунок нерегулярних джерел і на спеціальних умовах.
Витіснення	скорочення приватних інвестицій і/або чистого експорту, яке викликається фіскальною експансією.
Відсоткова ставка	плата за використання позичкових грошей у відсотках до їх суми.
Відсоткова ставка номінальна	фактична відсоткова ставка на ринку позичкового капіталу.

Відсоткова ставка реальна	номінальна відсоткова ставка мінус темп інфляції.
Відсотковий дохід	дохід, який нараховується за надання грошей у позичку.
Вільний плаваючий валютний курс	валютний курс, який формується лише під впливом попиту і пропозиції на валютному ринку.
ВНД	внутрішні первинні доходи резидентів плюс їхні чисті первинні доходи зовнішні.
ВНД наявний	внутрішні та зовнішні первинні доходи резидентів плюс чисті поточні трансферти зовнішні.
Внутрішній баланс	тотожність між доходом країни та її внутрішнім попитом (поглинанням).
Внутрішній лаг	відрізок часу, який існує між виявленням дестабілізаційного явища і прийняттям політичного рішення щодо застосування регуляторних заходів.
Внутрішня економіка	частина економіки країни, яка інтегрує всі нефінансові та фінансові операції між резидентами даної країни.
Вторинні засоби	економічні інструменти, які опосередковують вплив первинних засобів на кінцеві цілі.
Гетеродоксні програми	програми, які з метою досягнення дефляційного ефекту віддають перевагу прямому впливу держави на ціноутворення за допомогою заходів політики доходів.
Гіперінфляція	приріст цін, який вимірюється тисячами відсотків на рік.
Гранична продуктивність капіталу	приріст продукту, який забезпечується завдяки використанню додаткової одиниці капіталу.
Гранична продуктивність праці	приріст продукту, який забезпечується завдяки використанню додаткової одиниці праці.
Гранична схильність до заощаджень	коефіцієнт, який характеризує відношення між зміною заощаджень і зміною післяподаткового доходу.
Гранична схильність до імпорту	коефіцієнт, який характеризує відношення між зміною імпорту і зміною доходу.
Гранична схильність до споживання	коефіцієнт, який характеризує відношення між зміною споживчих видатків і зміною післяподаткового доходу.
Граничний коефіцієнт податків	коефіцієнт, який показує на скільки одиниць змінюються чисті податки в разі зміни доходу на одиницю.
Грошова база	гроші високої ефективності, за зміни яких мультиплікативно змінюється грошова маса.
Грошова маса	кількість номінальних грошей в обігу.
Грошове фінансування бюджетного дефіциту	фінансування бюджетного дефіциту за рахунок первинної грошової емісії (емісії грошової бази).
Грошовий мультиплікатор	коефіцієнт, який відображає на скільки одиниць змінюється грошова маса за зміни грошової бази на одиницю.
Грошові агрегати	окремі сукупності грошових активів, які різняться між собою рівнем ліквідності.
Девальвація або ревальвація валюти	зниження або підвищення фіксованого курсу валюти на основі державних рішень.
Депозитний мультиплікатор	коефіцієнт, який відображає, на скільки одиниць змінюється грошова маса за початкової зміни депозитних грошей на одиницю.
Депозитні гроші	грошові кошти, які залучаються банківською системою з метою їх використання для здійснення активних операцій.
Депресія	фаза економічного циклу, яка виникає після закінчення фази падіння і створює передумови для поживлення виробництва.

Державний борг	сума позик, отриманих державою за мінусом повернених позик.
Державний бюджет	баланс урядових доходів і видатків за певний рік.
Державні закупівлі	урядові видатки на купівлю товарів та послуг колективного споживання і державне інвестування економіки.
Дефлятор ВВП	індекс, який обчислюється як індекс Пааше і відображає зміну цін на всі товари та послуги, вироблені в країні.
Дефляція	зниження загального рівня цін.
Дефлювання	перетворення номінальних показників у реальні для років, які мали більш високі ціни порівняно з базовим.
Динамічність податків	коефіцієнт, який показує, на скільки відсотків змінюються податкові надходження в розрахунку на один відсоток зміни податкової бази в умовах дискреційних змін у податковій системі.
Дискреційна зміна чистих податків	зміна чистих податків, яка спричиняється спеціальними рішеннями держави щодо податкової системи і трансфертних виплат.
Дискреційна політика	політика стосовно чистих податків і державних закупівель, яка спирається на рішення уряду і парламенту з метою цілеспрямованого впливу на економіку.
Ділове середовище	це комплекс чинників безпосереднього оточення організації, що є складовою частиною зовнішнього середовища, до яких відносяться постачальники, споживачі, конкуренти, фінансові організації та органи влади.
Довгострокова крива сукупної пропозиції	крива, що відображає незалежність сукупної пропозиції від цін у довгостроковому періоді і прибирає вигляду вертикальної лінії, яка започатковується в точці потенційного ВВП.
Додана вартість	різниця між повною ринковою вартістю товарів та послуг і матеріальними витратами.
Дохід особистий	дохід домашніх господарств, який охоплює їх первинні та вторинні доходи.
Дохід післяподатковий	особистий дохід домогосподарств за мінусом особистих податків.
Доходи державного бюджету	такі надходження до бюджету, які не підлягають поверненню, за винятком трансфертів.
Економетричні прогнози	макроеконометричні прогнози, метою яких є передбачення майбутніх результатів від застосування заходів макроекономічної політики.
Економічний (діловий) цикл	цикл розвитку економіки, в межах якого, періоди піднесення виробництва чергуються з періодами його падіння.
Експорт	товари та послуги, що їх виробляють в одній країні і продають іншій.
Еластичність податків	коефіцієнт, який показує, на скільки відсотків змінюються податкові надходження в розрахунку на один відсоток зміни податкової бази в умовах відсутності дискреційних змін у податковій системі.
Еластичність чистого експорту	коефіцієнт, який показує, на скільки відсотків змінюється експорт та імпорт у разі зміни валютного курсу на один відсоток.
Емісійний прибуток уряду	прибуток від первинної грошової емісії, який дорівнює приросту реальної грошової бази.

Ефект багатства	ціновий чинник сукупного попиту, який опосередковує вплив цін на сукупний попит через зміну реальної вартості фінансових активів з фіксованим номінальним доходом.
Ефект відсоткової ставки	ціновий чинник сукупного попиту, який опосередковує вплив цін на сукупний попит через зміну відсоткової ставки.
Ефект витіснення чистого експорту	скорочення чистого експорту, яке викликає фіскальна експансія в умовах плаваючого курсоутворення.
Ефект чистого експорту	ціновий чинник сукупного попиту, що опосередковує вплив цін на сукупний попит через зміну чистого експорту.
Закон Оукена	відкрита Оукеном емпірична залежність, згідно з якою кожний відсоток циклічного безробіття викликає відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП на 2,5 відсотка.
Закрита економіка	економіка країни, в якій відсутні експорт та імпорт товарів та послуг.
Залишок Солоу	внесок сукупної продуктивності факторів у зростання продукту, який обчислюється за залишковим принципом.
Заощадження	та частина післяподаткового доходу, яка не використовується на споживання.
Заощадження державні	це чисті податки мінус державні закупівлі.
Заощадження національні	приватні заощадження плюс державні заощадження.
Заощадження приватні (змішана економік)	дохід мінус чисті податки та споживання.
Збалансована грошова маса	такий приріст грошової маси, який дорівнює приросту реального ВВП за мінусом приросту швидкості обертання грошей.
Знецінення або подорожчання валюти	зниження або зростання плаваючого валютного курсу під впливом попиту і пропозиції на валютному ринку.
Зобов'язання (пасиви)	заборгованість фізичних та юридичних осіб, яка виникає внаслідок позичення ресурсів.
Зовнішній баланс	тотожність між доходом країни за мінусом поглинання і сальдо поточного рахунку.
Зовнішній лаг	відрізок часу, який існує між застосуванням регуляторних заходів і появою повного цільового ефекту.
Зовнішній сектор	частина економіки країни, яка об'єднує всі нефінансові та фінансові операції резидентів країни з нерезидентами.
Золоте правило нагромадження	норма заощаджень, за якої стійкий рівень капіталоозброєності забезпечує максимум споживання.
Імпорт	товари та послуги, що закуповуються певною країною в інших країнах.
Інвестиції автономні	інвестиції, які не залежать від відсоткової ставки.
Інвестиції заплановані	інвестиції, що їх підприємства планують вкладати у виробництво згідно із своїм платоспроможним попитом.
Інвестиції незаплановані	інвестиції, що їх підприємства змушені вкладати в товарні запаси в умовах економічної рівноваги.
Інвестиції чисті	валові інвестиції за мінусом амортизації.
Індекс споживчих цін	індекс, який відображає зміну ціни типового ринкового кошика споживчих товарів та послуг, реалізованих на внутрішньому ринку країни.
Індекс цін	індекс, що показує, як змінюється ціна певного «ринкового кошика» за певний період.

Ін'єкції	приріст видатків поточного періоду, які здійснюються за рахунок доходу попереднього періоду.
Інфляційний податок	податок, який агенти приватної економіки сплачують автоматично внаслідок знецінення готівки; дорівнює добутку темпів інфляції на реальні грошові запаси.
Інфляційний розрив	величина, на яку фактичні сукупні видатки мають початково зменшитися, щоб усунути інфляційний надлишок ВВП на умовах збереження повної зайнятості.
Інфляція	загальний приріст цін в економіці.
Інфляція витрат	інфляція, яка викликається збільшенням середніх витрат на виробництво продукції.
Інфляція галопуюча	приріст цін, який вимірюється десятками або сотнями відсотків на рік.
Інфляція неочікувана	інфляція, яка є результатом не передбачуваних змін в економіці.
Інфляція очікувана	інфляція, яка є наслідком прогнозованих тенденцій в економіці та заходів, запланованих державою.
Інфляція помірنا (повзуч	приріст цін, який становить не більш як 10% на рік.
Інфляція попиту	інфляція, яка викликається зростанням сукупного попиту.
Інфлювання	перетворення номінальних показників у реальні для років, які мали нижчі ціни, порівняно з базовим роком.
Інші активи (статті)	залишкова категорія банківського балансу, яка відображає матеріальні активи банків, капітал і резерви, прибутки або збитки тощо.
Капіталоозброєність	вартість капіталу, яка припадає на одного працюючого.
Квота	один із засобів протекціонізму у зовнішній торгівлі який кількісно обмежує імпорт або експорт товару.
Кейнсіанська теорія	напрямок макроекономічної теорії, ключова ідея якого полягає в тому, що ринок не здатний в короткостроковому періоді швидко відновлювати повну зайнятість і тому виникає необхідність державного впливу на сукупний попит.
Керовано плаваючий валютний курс	валютний курс, зміна якого регулюється державою завдяки цілеспрямованого впливу на кон'юнктуру валютного ринку.
Кінцева продукція	частка валового випуску, яка спрямовується на невиробниче споживання, інвестування та експорт.
Кінцеві цілі макроекономічної політики	кількісно визначені індикатори загального економічного стану країни, досягненню яких підпорядковуються всі регуляторні заходи держави.
Кінцеві чинники інфляції	грошова маса, швидкість обертання грошей і реальний ВВП, за допомогою яких первинні чинники інфляції реалізуються на макrorівні через загальне зростання цін.
Короткостроковий період	у макроекономіці період, протягом якого зарплата є негнучкою і не змінюється при зміні сукупного попиту.
Крива виробничих можливостей	крива, яка відбиває максимально можливий обсяг виробництва продукту, за повного й ефективного використання наявних ресурсів.
Крива Лаффера	крива, яка відображає залежність між податковими ставками та податковими надходженнями до бюджету на основі припущення, що за зниження податкових ставок від надмірного до оптимального рівня забезпечується максималізація податкових надходжень до бюджету.

Крива Лоренця	крива, яка характеризує фактичний розподіл доходів між домогосподарствами на основі зв'язку між відсотком сімей у складі населення та їх відсотком у сукупному доході.
Крива СМ	крива моделі Манделла-Флемінга, яка відображає тотожність між внутрішньою та світовою відсотковими ставками.
Крива сукупного попиту	крива, яка відображає обернену залежність між ціною і сукупним попитом і має вигляд від'ємно похилої лінії.
Крива сукупної пропозиції – вертикальна ділянка	ділянка на короткостроковій кривій сукупної пропозиції, яка за умов зростання сукупного попиту відображає лише зростання цін, тобто виникнення інфляції.
Крива сукупної пропозиції – висхідна ділянка	ділянка на короткостроковій кривій сукупної пропозиції, яка за умов зростання сукупного попиту відображає одночасно зростання цін і реального ВВП у певному співвідношенні.
Крива сукупної пропозиції – горизонтальна ділянка	ділянка на короткостроковій кривій сукупної пропозиції, яка за умов зростання сукупного попиту відображає незмінність цін і зростання лише реального ВВП.
Крива Філіпса	крива, яка показує зв'язок між безробіттям та інфляцією.
Критична величина інвестицій	приріст запасу капіталу, який компенсує дію факторів, спрямованих на зниження капіталоозброєності.
Критична точка інфляції	такий темп інфляції, який дорівнює темпам приросту грошової маси.
Ліквідність	здатність активів випускати як платіжний засіб або перетворюватися в цей засіб без втрати своєї номінальної вартості.
Ліцензія	один із засобів протекціонізму, який надає право займатися певним видом зовнішньої торговельної діяльності.
Макроекономічна політика	діяльність держави щодо визначення кінцевих цілей макроекономічного розвитку країни та засобів (інструментів) їх досягнення.
«Мала економіка»	економіка країн, які не можуть впливати на світові ціни, у тому числі і на світову відсоткову ставку.
Метод «видатки-випуск»	метод визначення рівноважного ВВП на умовах тотожності між сукупними видатками і виробленим ВВП.
Метод «вилучення-ін'єкції»	метод визначення рівноважного ВВП на умовах тотожності між вилученнями та ін'єкціями в економічному кругообігу.
Мито	податок, який накладає держава на імпортні та експортні товари.
Модель Манделла-Флемінга	модель, яка відображає умови досягнення рівноваги у «малій економіці» відкритого типу з абсолютно мобільним капіталом.
Монетарна політика	діяльність держави щодо регулювання грошового обігу, кредитування та курсоутворення з метою стабілізації цін та створення сприятливих умов для економічного зростання.
Мультиплікатор видатків	коефіцієнт, який показує відношення між зміною реального ВВП і початковою зміною сукупних видатків.
Мультиплікатор збалансованого бюджету	коефіцієнт, який показує на скільки одиниць змінюється ВВП за зміни державного бюджету на одиницю.
Мультиплікатор монетарної політики	коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць змінюється реальний ВВП у разі зміни грошової пропозиції на одиницю.
Мультиплікатор податків	коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць обернено змінюється ВВП за дискреційної зміни чистих податків на одиницю.

Мультиплікатор фінансової політики	коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць змінюється ВВП у разі зміни фінансових засобів на одиницю в умовах зміни відсоткової ставки.
Надлишкова грошова маса	такий приріст грошової маси, який перевищує приріст реального ВВП за мінусом приросту швидкості обертання грошей.
Надмірна грошова маса	такий приріст грошової маси, який спричиняє перевищення фактичної інфляції порівняно з її оптимальним рівнем.
Надходження до бюджету	бюджетні доходи плюс трансферти.
Неавтономне фінансування	фінансування платіжного балансу, яке здійснюється з участю держави.
Недискримінаційна стратегія торговельної політики	стратегія, яка передбачає створення рівновигідних умов для розвитку внутрішнього і зовнішнього ринків.
Немобільний капітал	капітал, переміщення якого між окремими країнами обмежується адміністративними або економічними чинниками.
Неповна зайнятість	зайнятість в умовах перевищення фактичного безробіття порівняно з природним безробіттям.
Нефінансові операції	операції, які пов'язані з утворенням доходу та здійсненням видатків.
Нецінові чинники	чинники, які впливають на сукупний попит і сукупну пропозицію за даних товарних цін і тому зміщують їх криві у відповідний бік.
Номинальний валютний курс	ціна валюти виражена через певну кількість іншої валюти, на яку вона обмінюється.
Номинальний грошовий попит	попит на номінальні грошові запаси, який вимірюється кількістю грошових знаків, необхідних економічним агентам для задоволення своїх платоспроможних потреб у товарах та послугах.
Нормативна програма	цільовий прогноз показників фінансової програми, в основі якого лежать висновки базисної програми та комплекс регуляторних заходів, спрямованих на досягнення передбачених програмою цільових орієнтирів.
Оптимальна грошова маса	такий приріст грошової маси, який узгоджується з оптимальною інфляцією.
Ортодоксні програми	програми, які передбачають усунення з обігу надмірної грошової маси заходами жорсткої фінансової та монетарної політики.
Основний психологічний закон Кейнса	закон, згідно з яким в разі збільшення доходу домогосподарств їхня гранична схильність до споживання зменшується.
Очікуваний чистий прибуток	чистий прибуток, який очікується від вкладення інвестицій.
Паритет купівельної спроможності	принцип визначення валютного курсу на основі співвідношення іноземних та національних цін.
Первинні засоби	економічні інструменти, які започатковують цілеспрямовані дії макроекономічної політики і перебувають під безпосереднім контролем з боку держави.

Первинні чинники інфляції	чинники, які зароджуються у виробничій, фінансовій та зовнішньоекономічній сферах і впливають на ціни окремих товарів.
Передатний механізм монетарної політики	сукупність причинно-наслідкових зв'язків, за допомогою яких монетарна політика впливає на реальний ВВП та ціни.
Піднесення (зростання)	фаза економічного циклу, яка виникає після закінчення фази поживлення і відображає збільшення виробництва порівняно з попереднім циклом.
Плаваючий (гнучкий) курс	курс валюти, який вільно визначається на валютному ринку під впливом попиту і пропозиції.
Повна зайнятість	зайнятість в умовах природного безробіття і виробництва ВВП на потенційному рівні.
Поглинання	внутрішній попит країни на товари та послуги, який складається зі споживання та інвестицій.
Податки автономні чисті	чисті податки, величина яких не залежить від ВВП як податкової бази.
Податки неприбуткові	усі податки, за мінусом прибуткових. Вони включають продуктові та інші податки, об'єктом обкладання яких є не дохід.
Податки чисті	валові податки за мінусом трансфертних платежів.
Податки чисті продуктові	продуктові податки за мінусом субсидій.
Поживлення	фаза економічного циклу, яка виникає після закінчення фази депресії і створює передумови для піднесення виробництва.
Політика дешевих грошей	монетарна політика, спрямована на зниження відсоткової ставки з метою стимулювання ділової активності.
Політика дорогих грошей	монетарна політика, спрямована на підвищення відсоткової ставки з метою стримання ділової активності.
Політика економічного зростання	діяльність держави, спрямована на забезпечення зростання обсягів виробництва реального ВВП за рахунок збільшення економічного потенціалу країни та підтримання інфляції на оптимальному рівні.
Помилки та упущення	автономна стаття платіжного балансу, яка відображає неточності в обліку зовнішньо економічних операцій, пов'язані з часовими та вартісними розбіжностями між митною та банківською статистикою.
Попит на гроші для угод	попит на гроші, що використовуються як платіжний засіб.
Попит на гроші як активи	попит на гроші, що використовуються як засіб збереження вартості.
Поточні рахунки (депозити)	безстрокові внески в ощадні установи.
Продуктові (непрямі) податки	податки на товари та послуги, які встановлюються у вигляді надбавки до ціни виробника (податок на додану вартість, акцизний збір, мито тощо).
Продукція проміжна	частина валового випуску, яка використовується для виробництва товарів та послуг і прибирає форму матеріальних витрат на виробництво.
Проміжні цілі макроекономічної політики	кількісно визначені макроекономічні показники, які опосередковують вплив макроекономічної політики на її кінцеві цілі.

Протекціоністська стратегія торговельної політики	стратегія, яка передбачає створення більш сприятливих умов для розвитку внутрішнього ринку порівняно із зовнішнім.
Реальний валютний курс	коефіцієнт, який відображає відношення між зовнішніми та внутрішніми цінами товару, обчисленими у спільній валюті.
Реальний грошовий попит	попит на реальні грошові запаси, який вимірюється кількістю товарів та послуг, необхідних для задоволення платоспроможних потреб економічних агентів.
Резервні активи	стаття рахунка капітальних операцій, яка відображає суму ліквідних активів національного банку і використовується для регулювання платіжного балансу.
Рента	дохід від надання прав за використання власності на матеріальні активи.
Ресурсові ціни	ціни на матеріальні та трудові ресурси.
Рецесійний розрив	величина, на яку фактичні сукупні видатки мають початково зрости, з метою збільшення фактичного ВВП до потенційного рівня.
Робоча сила	економічно активна частина населення, яка має здібності до праці і бажає працювати.
Середня схильність до споживання або заощадження	коефіцієнт, який відображає відношення споживчих видатків або заощаджень до після податкового доходу.
Система національних рахунків	система взаємопов'язаних статистичних показників, які відображають Найважливіші аспекти економічної діяльності країни щодо виробництва і споживання продукції, розподілу і перерозподілу доходів та формування національного багатства.
СНР - економічні операції СНР	операції, які відображають відносини між інституціональними одиницями, що пов'язані з їх економічною діяльністю.
СНР – інституціональна одиниця СНР	економічна одиниця, що може володіти активами, брати на себе зобов'язання і самостійно здійснювати всю сукупність операцій у сфері своєї основної діяльності.
СНР - рахунки СНР	двосторонні балансові таблиці, які відображають з одного боку ресурси, а з іншого – їх використання.
Споживання	основний компонент сукупних видатків, який відображає видатки домогосподарств на купівлю споживчих товарів та послуг.
Споживчі видатки	частина сукупних видатків, що їх здійснюють домогосподарства на купівлю споживчих товарів та послуг.
Стабілізаційна політика	діяльність держави, спрямована на забезпечення зростання обсягів виробництва реального ВВП до його потенційної величини та наближення інфляції до оптимального рівня.
Стагфляція	інфляція, що супроводжується падінням виробництва.
Стерилізація	операції з державними цінними паперами на відкритому ринку, завдяки яким нейтралізується небажаний вплив валютних інтервенцій на грошову базу.
Стійкий рівень капіталоозброєності	рівень капіталоозброєності, якому відповідає тотожність капіталу, що інвестується, капіталу, що вибуває.
Строкові депозити	внески в ощадні установи, які можуть вилучатися їх власниками у встановлений термін без втрати відсотків.

Субсидії	урядові платежі, що надаються окремим підприємствам і домогосподарствам, які виробляють або споживають певні товари та послуги.
Сукупна пропозиція	такий обсяг реального ВВП, який економіка пропонує для продажу з метою отримання прибутку.
Сукупна пропозиція – Кейнсіанська модель	модель, згідно з якою між ціною і сукупною пропозицією існує пряма залежність, оскільки зарплата є негнучкою в короткостроковому періоді.
Сукупна пропозиція – Класична модель	модель, згідно з якою сукупна пропозиція не залежить від цін, оскільки зарплата і ціни є абсолютно гнучкими.
Сукупна пропозиція – короткострокова крива	крива, яка відображає пряму залежність між ціною і сукупною пропозицією і прибирає вигляду додатньо похилої лінії.
Сукупний емісійний прибуток	прибуток всіх емітентів грошової маси, який дорівнює приросту реальних запасів готівкових грошей.
Сукупний попит	такий обсяг реального ВВП, який економіка має бажання закупити з метою задоволення своїх платоспроможних потреб.
Суспільні блага	товари та послуги, вигоди від яких отримує суспільство в цілому незалежно від потреби в них з боку окремих економічних суб'єктів.
Теорія Р.Манделла	теорія, згідно з якою кожна ціль макроекономічної політики повинна досягатися за рахунок того засобу, який справляє на неї найбільший вплив.
Теорія Я.Тінбергена	теорія, згідно з якою ефективною вважається політика, яка спирається на тотожність між кількістю цілей і кількістю несуперечливих між собою засобів.
Товарні ціни	ціни на кінцеві товари та послуги.
Трансфертні платежі (трансферти)	урядові виплати домогосподарствам і підприємствам, замість яких не отримуються товари та послуги.
Упереджувальні прогнози	макроекономічні прогнози, метою яких є передбачення майбутніх збурень в економіці за незмінності макроекономічної політики.
Фактичне потенційне сальдо	сальдо державного бюджету, яке визначається як різниця між фактичними чистими податками і державними закупівлями.
Фіксований курс	офіційно оголошений урядом курс національної валюти, який він зобов'язується підтримувати і використовувати у своїх валютних операціях.
Фінансова програма	комплекс узгоджених між собою фінансових заходів держави, спрямованих на досягнення цілей макроекономічної політики.
Фінансові операції	операції, які пов'язані зі змінами в зобов'язаннях та вимогах, завдяки чому забезпечується певний розподіл фінансових ресурсів між секторами економіки.
Циклічне бюджетне сальдо	величина, яка відображає вплив економічних коливань на стан державного бюджету і визначається як різниця між фактичним і потенційним бюджетним сальдо.
Ціни постійні	фактичні ціни того року, що його беруть за базовий в разі обчислення макроекономічної динаміки.
Ціни поточні	фактичні ціни того року, який є предметом обліку або аналізу.

Чинники автономного інвестування	чинники, які впливають на інвестиційний попит, незалежно від після податкового доходу.
Чинники автономного споживання	чинники, які впливають на споживання, незалежно від після податкового доходу.
Чистий експорт	експорт мінус імпорт.
Чистий емісійний прибуток	прибуток, який виникає внаслідок змін у сумі реальних запасів готівкових грошей.
Чистий прибуток	та частка валового прибутку від реалізації інвестиційного проекту, яка залишається після сплати податку на прибуток та відсотків за інвестиційні кошти.
Чисті внутрішні кредити приватному сектору	чисті кредити, які надаються Національним банком приватному сектору переважно через рефінансування комерційних банків.
Чисті внутрішні кредити уряду	кредити, які надаються Національним банком уряду, за мінусом урядових платежів приватному сектору, здійснених за рахунок отриманих кредитів.
Чисті іноземні активи банківської системи	валові міжнародні резерви банківської системи за мінусом її резервних зобов'язань перед нерезидентами.
Чисті іноземні активи Національного банку	валові міжнародні резерви цього банку за мінусом його резервних зобов'язань перед нерезидентами.
Чисті неприбуткові податки	неприбуткові податки за мінусом субсидій.
Швидкість обертання грошей	кількість разів витрачання грошової одиниці протягом року у процесі економічного кругообігу.

9. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка знань, умінь і практичних навичок студента з навчальної дисципліни «Макроекономічна політика та ділове середовище» здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів:

- поточного контролю знань;
- підсумкового контролю знань – заліку.

9.1. Поточний контроль знань студентів здійснюється за двома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль за виконанням модульного завдання.

При контролі систематичності та активності роботи студента оцінці підлягають:

- відвідування семінарських занять;
- активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Методи оцінювання:

- експрес опитування;
- поточне тестування;
- розв'язування ситуаційних задач;
- анотація додатково вивченої літератури;
- оцінка індивідуального проекту;
- підсумкове контрольне опитування.

Оцінювання індивідуальної та самостійної роботи за результатами контролю систематичності та активності роботи студента протягом семестру здійснюється два рази протягом семестру. Максимальна кількість балів при цьому складає 50.

9.2. Модульний контроль

До модульного контролю допускаються всі студенти.

Протягом семестру студенти виконують дві модульні письмові контрольні роботи, які оцінюються в діапазоні від 0 до 50 балів кожна.

Виконання контрольного завдання здійснюється студентом індивідуально. Студент може звернутися до викладача за поясненням змісту контрольного завдання.

Під час проведення модульної контрольної роботи дозволяється користуватися довідковими матеріалами, які визначені кафедрою. Студентам забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією та користуватися недозволеними матеріалами.

При порушенні студентом установлених правил проходження модульного контролю, викладач відсторонює його від виконання роботи, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів.

Результати перевірки письмових контрольних завдань доводяться до відома студентів не пізніше, ніж через три робочі дні після їх виконання. Студент, який не погоджується з оцінкою, має право звернутися до викладача і отримати ґрунтовне пояснення. У випадку незгоди з рішенням викладача, студент має право звернутися з письмовою апеляцією до завідувача кафедри не пізніше, ніж на наступний робочий день після оголошення результатів. Викладач і завідувач кафедри у присутності декана факультету та студента протягом трьох днів повинні розглянути апеляцію і прийняти остаточне рішення. У результаті апеляції оцінка студента не може бути знижена.

При визначенні модульної оцінки враховуються результати поточного контролю під час семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи.

Модульний контроль оцінюється максимально в 100 балів: 50 балів за поточну успішність, 50 балів за результат виконання модульної контрольної роботи. На виконання письмового компонента модульного контролю відводяться дві академічні години.

Студент, який із поважної причини не з'явився на модульний контроль, за дозволом декана може скласти його у визначений деканатом термін.

Студент, який за результатами модульного контролю отримав оцінку «F» (0-34 бали), повинен перескласти цей модуль до проведення підсумкового (семестрового) контролю, згідно із затвердженим деканатом графіком або під час чергування викладачів на кафедрі.

9.3. Підсумкова оцінка з дисципліни

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни визначається як середня арифметична сума балів, отриманих у результаті модульних контролів, та виставляється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою. Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється в порядку, зазначеному нижче в таблиці.

**Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання
у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС**

Сума балів	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано
0-34	F	

До підсумкового контролю (заліку) з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали умов договору про навчання та усіх видів обов'язкових робіт (лабораторних, практичних, розрахунково-графічних та розрахункових робіт, рефератів тощо), передбачених робочою програмою, а також за результатами модульного контролю набрали менше 35 балів.

Якщо рейтингова оцінка становить не менше 60 балів, то за згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік.

Студенти, які під час підсумкового контролю отримали оцінку «не зараховано», мають право на два перескладання: перший раз – викладачу, другий раз (у разі незадовільної оцінки при першому перескладанні) – комісії. Комісія створюється завідувачем кафедри. До складу комісії обов'язково входять лектор та завідувач кафедри. Залікова оцінка, виставлена комісією, є остаточною.

При порушенні студентом дисципліни під час проведення підсумкового контролю екзаменатор відсторонює його від складання заліку та виставляє йому оцінку «не зараховано».

9.4. Розподіл балів, які отримують студенти

Вид оцінюваної роботи	Поточний контроль і самостійна робота											Сума ***	
	Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						
	T1*	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		T12
Модульна контрольна робота	50**						50**					50	
Самостійна робота	4	6	8	6	10	10	6	10	10	10	10	10	50
Всього	100**						100**						

*T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів;

** Максимальна кількість балів

***Середнє арифметичне суми балів за двома модулями

10. ПИТАННЯ ДЛЯ ЗАЛІКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Державне втручання в економіку як об'єктивна необхідність і теорія суспільного вибору.
2. Зміст, цілі та засоби (інструменти) макроекономічної політики.
3. Модель прийняття економічного рішення як основа економічної політики.
4. Економічні мультиплікатори (мультиплікатор державних витрат, податків, відсоткової ставки, грошовий мультиплікатор).
5. Теорії економічної політики Я.Тінбергена та Р.Манделла.
6. Підходи до пояснення ефективності макроекономічної політики та її засобів.
7. Закон А.Вагнера та ефективність В.Парето.
8. Макроекономічне моделювання як основний метод пізнання макроекономічних явищ.
9. Сутність понять «макроекономічне моделювання», «макроекономічна модель».
10. Параметри та класифікація макроекономічних моделей.
11. Моделі кругообороту ресурсів, продуктів і доходів закритої та відкритої економік.
12. Сукупний попит: зміст, структура, фактори, що на нього впливають, крива AD.
13. Сукупна пропозиція: зміст, фактори, що її визначають, крива AS.
14. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції.
15. Ефект храповика.
16. Моделі макроекономічної рівноваги на різних відрізках кривої сукупної пропозиції.
17. Функції заощадження і споживання: графічне зображення.
18. Поняття «середньої» та «граничної» схильностей до споживання і заощадження.

19. Кейнсіанська та неокласична функції автономних інвестицій.
20. Мультиплікатор інвестицій.
21. Модель акселератора.
22. Рівновага національного ринку благ.
23. Загальна економічна рівновага Л.Вальраса.
24. Ринок благ (товарів та послуг) та його рівновага: кейнсіанська та класична моделі.
25. «Кейнсіанський хрест» як модель пояснення макрорівноваги на товарному ринку.
26. Причини недостатності ефективного попиту за Дж.М.Кейнсом.
27. Грошовий ринок. Попит та пропозиція грошей і чинники, що їх визначають.
28. Макроекономічна рівновага на грошовому ринку.
29. Депозитний і грошовий мультиплікатори.
30. Ринок праці та його рівновага.
31. Умови рівноваги ринків товарів, грошей та праці.
32. Модель Хікса-Хансена (модель IS-LM).
33. Теорія надання переваг ліквідності.
34. Моделі загальної макроекономічної рівноваги: неокласична, кейнсіанська та синтезована.
35. Макроекономічна нестабільність: зміст, форми вияву і головні макроекономічні суперечності.
36. Підходи до розуміння економічного циклу. Класичний та сучасний економічні цикли.
37. Теорії циклічного розвитку та їх класифікація (теорії нововведень, недоспоживання, асинхронності, грошова теорія).
38. Нециклічні коливання економіки.
39. Механізм поширення циклічних коливань.
40. Моделі економічних циклів (fooling-model, imperfect-information model, sticky-wage model, sticky-price model).
41. Модель «реального економічного циклу».
42. Державне антициклічне регулювання.
43. Сутність, причини та види інфляції, вимірювання інфляції. Наслідки інфляції.
44. Моделювання інфляції попиту та інфляції витрат (пропозиції).
45. Інфляція, пов'язана зі спадом.
46. Макроекономічна нестабільність на ринку праці.
47. Безробіття і його прояви. Закон А.Оукена.
48. Зв'язок інфляції та безробіття. Крива А.Філіпса.
49. Антиінфляційна політика держави та політика зайнятості.
50. Економічне зростання: зміст, джерела, типи та фактори.
51. Суперечності економічного зростання. Схожі та відмінні риси моделей економічного зростання та економічного розвитку.
52. «Динаміка надолуження» А.Гершенкрона як пояснення швидких темпів економічного зростання.
53. Перехід до системи змішаної економіки як фактор швидкого економічного зростання у післявоєнний період.
54. Кейнсіанські моделі економічного зростання без урахування технічного прогресу Є.Домара та Р.Харрода.
55. Неокласична модель економічного зростання Р.Солоу.
56. Модель економічного зростання в Україні В.Геєця.
57. Зміст і теоретичні концепції грошово-кредитної (монетарної) політики.
58. Кейнсіанський та монетаристський підходи до грошової політики.
59. Методи грошово-кредитного регулювання економіки.
60. Емісійна політика держави.
61. Рівень монетизації.
62. Мультивалютність економіки.

63. Опосередковані засоби грошово-кредитної політики.
64. Зміст, види та завдання фіскальної політики.
65. Бюджетна система і державний бюджет.
66. Податки та їх основні функції. Взаємозв'язок між розміром податкових ставок і обсягом податкових надходжень: крива Лаффера.
67. Дискреційна та автоматична фіскальна політика.
68. Стан державного бюджету. Концепції балансування державного бюджету.
69. Державний борг та його вплив на національну економіку.
70. Взаємозв'язок грошово-кредитних та фіскальних методів політики держави.
71. Рівновага обсягу виробництва і доходу у відкритій економіці.
72. Рівновага товарного, грошового та зовнішнього ринків.
73. Модель Манделла – Флемінга для малої відкритої економіки.
74. Механізм зовнішньоекономічної політики та її основні елементи.
75. Стимулююча бюджетно-податкова політика при плаваючому курсі.
76. Стимулююча грошова політика при плаваючому курсі.
77. Стимулююча зовнішньоторговельна політика при плаваючому курсі.
78. Стимулююча бюджетно-податкова політика при фіксованому курсі.
79. Стимулююча грошова політика при фіксованому курсі.
80. Стимулююча зовнішньоторговельна політика при фіксованому курсі.
81. Теоретичні підходи до вивчення бізнес-середовища в рамках класичної та неокласичної теорій.
82. Інституціональна та неоінституціональна методологія формування бізнес-середовища.
83. Сутність бізнес-середовища як макроекономічної категорії, його основні ознаки та чинники формування.
84. Типологізація бізнес-середовища як системи.
85. Класифікація бізнес-середовища: системний підхід.
86. Методологічні аспекти формування бізнес-середовища в умовах інституційних трансформацій.
87. Інституційно-економічні проблеми формування бізнес-середовища в Україні.
88. Тенденції та ефективність розвитку підприємництва в Україні.
89. Інституційні параметри бізнес-середовища України.
90. Інвестиційна сприятливість бізнес-середовища.
91. Дозвільна система та регуляторна політика у сфері підприємницької діяльності.
92. Корупція як інституційна деформація бізнес-середовища.
93. Податкове середовище функціонування бізнесу.
94. Глобалізація і міжнародне ділове середовище.
95. Компанія на міжнародному ринку.
96. Теорія порівняльних переваг.
97. Фритрейдерство і протекціонізм.
98. Технологічне середовище міжнародного бізнесу.
99. Глобальний та регіональний аспекти оцінювання рівня розвитку ділового середовища.
100. Міжнародна кооперація.
101. Міжнародні валютообмінні ринки та їх вплив на формування ділового середовища міжнародної економічної діяльності.
102. Ділова активність підприємств як головна характеристика ефективності макроекономічної політики та ділового середовища.
103. Ділова активність на макрорівні та її показники.
104. Показники рівня ділової активності підприємств.
105. Макроекономічний аналіз ділової активності підприємств.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник / [В.Д.Базилевич, К.С.Базилевич, Л.О.Баластрик]; за ред. В.Д.Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
2. Круш П.В. Макроекономіка: навч. посіб. / П.В.Круш, С.О.Тулчинська. – [2-е вид., перероб. та доп.] – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
3. Малиш Н.А. Теоретичні засади побудови макроекономічних моделей державної політики / Н.А.Малиш // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – № 2 (38). – 324 с.
4. Мельник А. Ф. Макроекономіка та макроекономічна політика / Желюк Т.Л.: Длугопольський О. В.: Панухник О. В.: Наук ред Мельник А. Ф.: Навчальний посібник (рек. МОН України) – Знання, 2008. – 699 с.
5. Мельник М.І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій : монографія / Мар'яна Іванівна Мельник. – Львів : ІРД НАН України, 2012. – 568 с.
6. Радіонова І.Ф. Макроекономіка: теорія та політика: Підручник / І.Ф.Радіонова. – К.: Таксон, 2004. – 348 с.
7. Савченко А.Г. Класифікація моделей економічної рівноваги / Т.Г.Савченко, О.С.Качаєв // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – №2. – С.22-30.
8. Савченко А.Г. Макроекономічна політика: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А.Г.Савченко. – К.: КНЕУ, 2002. – 135 с.
9. Солонінко К.С. Макроекономіка[текст] : навч. посіб. / К. С. Солонінко– К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 200 с.
10. Тарасевич Л.С. Макроекономіка: Учебник / Л.С.Тарасевич, П.С.Гребенников, А.И.Леусский. – [6-е изд., испр. и доп.]. – М.: Высшее образование, 2006. – 654 с.
11. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку: кол.моногр. / за ред.д-ра ек.наук.М.І.Скрипниченко; НАН України, Інститут екон. та прогноз. – К., 2012. – 720 с.

Допоміжна

12. Баумоль Б. Секреты экономических показателей. Скрытые ключи к будущим экономическим тенденциям и инвестиционным возможностям / Бернард Баумоль. – М.: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 320 с.
13. Вечканов Г.С. Макроекономіка / Г.С.Вечканов, Г.Р.Вечканова. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
14. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: Навч.посібник / В.В.Вітлінський. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.
15. Власов М.П. Моделирование экономических процессов: Пособие / М.П.Власов, П.Д.Шимко. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. – 409 с.
16. Домарадзька Г.С. Моделювання розвитку перехідної економіки (лінійний аспект) [Електронний ресурс] / Г.С.Домарадзька, Т.М.Гладун // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2007. – №605. – С.202-206
17. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред.В.Д.Базилевича. – 6-те вид., переробл. і допов. – К.: Знання-Прес, 2007. – 719 с.
18. Ивашковский С.Н. Макроекономіка: Учебник / С.Н.Ивашковский. – [2-е изд., испр., доп.] – М.: Дело, 2002. – 472 с.
19. Козловський С.В. Макроекономічне моделювання та прогнозування валютного курсу в Україні: Монографія [Електронний ресурс] // С.В.Козловський, В.О.Козловський. –

- Вінниця: «Книга-Вега» ВАТ «Вінницька обласна друкарня», 2005. – 240 с. – Режим доступу станом на 26.08.2012 15:45: http://www.vak.vinnitsa.com/docums/doc_003.pdf
20. Лученок А.И. Проблемы макроэкономического регулирования / [А.И.Лученок, О.Л.Шулейко, О.И.Румянцева, М.В.Маркусенко и др.]. – Минск: Право и экономика, 2005. – 178 с.
 21. Макконелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р.Макконелл, С.Брю; Пер.с 14-го англ.изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 972 с.
 22. Матвеева Т.Ю. Введение в макроэкономику: Учеб.пособие / Т.Ю.Матвеева. – [5-е изд., испр.]. – М.: Изд.дом ГУ ВШЭ, 2007. – 511 с.
 23. Мунтіян В.І. Монетарна політика в контексті економічної безпеки / Мунтіян В.І. // Стратегія монетарної політики: проблеми вибору та застосування: Матеріали науково-практичної конференції. –К., 2002. – С. 240–246.
 24. Радіонова І.Ф. Загальна макроекономічна нерівновага: зміст теорії та можливості застосування / І.Ф.Радіонова // Екон. теорія. - 2007. - № 2. - С. 81-93.
 25. Радіонова І.Ф. Модифікація класичних висновків про макроекономічне регулювання для перехідних економік / І.Ф.Радіонова // Екон. теорія. - 2006. - № 1. - С. 69-79.
 26. Радіонова І.Ф. «Не-кейнсіанський» підхід до економічної стабілізації з використанням фінансових інструментів / І.Ф.Радіонова, Є.В.Алімпієв // Фінанси України. - 2009. - №4. - С. 42-52
 27. Радіонова І.Ф. Очікування економічних суб'єктів та зміст макроекономічних процесів / І. Радіонова // Економіка України. - 2007. - № 12. - С. 39-52.
 28. Радіонова І.Ф. Порівняльна результативність фінансової та грошової політик / І.Ф.Радіонова // Фінанси України. - 2004. - №9. - С. 29-36
 29. Радіонова І.Ф. Правила фінансової політики та бюджетні обмежування уряду / І.Ф.Радіонова // Фінанси України. - 2013. - № 4. - С. 58-69
 30. Радіонова І.Ф. Теорія взаємодії економічних політик за умов макроекономічної нестабільності / І.Ф.Радіонова, Є.В.Алімпієв // Екон. теорія. – 2011. – № 4. - С. 32-44.
 31. Радіонова І.Ф. Теорія фінансової нестабільності у інструментарії сучасної макроекономіки / Радіонова І.Ф. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – №146. – С.63-67
 32. Радіонова І.Ф. Фінансова політика як феномен інституціональної економіки / І.Ф.Радіонова // Фінанси України. – 2007. – №11. – С. 53-63
 33. Радіонова І.Ф. Фінансова природа економічних коливань: зміст і моделювання / Радіонова І.Ф. // Фінанси України. - 2011. - № 3. - С. 19-34
 34. Романюк О.П. Макроекономічна політика (Опорний конспект до дистанційного курсу): Навчальний посібник / Романюк О.П., Сніжко О.В. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – 182 с.
 35. Росс С.И. Математическое моделирование и управление национальной экономикой: Учеб.пособие / С.И.Росс. – С-Пб.: Изд-во СПб ГУ ИТМО, 2006. – 61 с.
 36. Савченко Т.Г. Методологічні підходи до розробки монетарного правила в Україні / Т.Г.Савченко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - №5(131). – С.268-278
 37. Снетков Н.Н. Имитационное моделирование экономических процессов: Учебно-практическое пособие / Н.Н.Снетков. – М.: Изд.центр ЕАОИ,2008. – 228 с.
 38. Чепурин Н.М. Сборник задач по экономической теории: микроэкономика и макроэкономика: Практическое пособие / [М.Н.Чепурин, Е.А.Киселева, С.В.Ермилова, И.А.Стрелец, А.Н.Голиков]. – 5-е изд., доп.и перераб. – М.: ООО «АСА», 2009. – 248 с.
 39. Шагас Н.Л. Макроэкономика-2: Учебник / Н.Л.Шагас, Е.А.Туманова. – М.: Издательство Московского университета, 2006. – 427 с.
 40. Nulleman, W. Marijs, A.J. Economics and business environment. Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, The Netherlands. 2012

Макроекономічна політика та ділове середовище: навч.-метод. комплекс з навч. дисципліни для студентів 1 курсу галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» освітнього рівня «магістр» / уклад. Курей О.А. – Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2019. – 47 с.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24400>

Сформовано на основі матеріалів таких ресурсів:

1. Мельник М.І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій: монографія / Мар'яна Іванівна Мельник. – Львів: ІРД НАН України, 2012. – 568 с.
2. Методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни "Ділова іноземна мова" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sites.znu.edu.ua/bank/public_files/2013/11/45/8659_1383993716_samost_jna_robota_doc.pdf
3. Методичні вказівки з вивчення дисципліни “Макроекономіка” студентам спеціальності 051 Економіка заочної форми навчання / Уклад.: Г.М. Пилипенко, Т.М. Черкавська. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2016. – 31с.